





13  
DISSERTATIO INAUGURALIS JVRIDICA

DE  
**PERJURIO  
JUDICIALI**

14  
Quam  
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,  
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,

**DN. FRIDERICO  
WILHELMO,**

PRINCIPE PRVSSIÆ, MARCHIONE  
BRANDENB. RELIQUA

*ILLVSTRIS JCTORVM HALENSIVM  
ORDINIS CONSENSV*

**PRO GRADU DOCTORALI**

D MARTII MDCCXIV,  
IN AUDITORIO MAJORI

*horis ante & pomeridianis,*  
publicae disquisitioni subicit

**JO. MARTINVS Wichmanshausen/**  
Halberst. Saxo.

---

*HALÆ MAGDEBVRGICÆ,*

TYPIS JOH. CHRISTIANI ZAHNI, ACAD. ET SENAT. HALLENSIS  
TYPOGRAPHI.

DISSELTIO RALGURALE IURIDICA

DE  
PER JURIO  
JUDICIALI

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO  
SERENISSIMO PRINCIPIS AC DOMINI

DN. FRIDERICI  
WILHELMI

PRINCIPIS BRUNSVICENSIS

GRANDIS PRINCIPIS  
ILLUSTRISSIMO PRINCIPIS AC DOMINI  
ORDINIS COMITIS

PRO GRADU DOCTORALIS

D. MATTHEI DOCKII  
IN ACADEMIA MAIORI

JOHANNIS  
H. C. C. C. C.

HALL & WANDERLICH  
LITHTH. JOH. CHRISTIANUS, ACAD. ET SENAT. HALLENSIS  
PROBATOR.



V I R O  
PERILLVSTRI AC EXCEL-  
LENTISSIMO DOMINO,

DOMINO  
FRIDERICO WILHELMO  
POSADOVSKY,

LIBERO BARONI  
DE POSTELWITZ,

REGIAE MAJESTATI PO-  
RVSSICAE A CONSILIIIS INTIMIS,  
ET  
ADVOCATIAE QVEDLINBVR-  
GENSIS PRAEFECTO &c.

DOMINO MEO BENIGNISSIMO,

VIR O  
PERILLENTISSIMO AC FACILE  
LENTISSIMO DOMINO  
DOMINO  
FRIDERICO WILHELMO  
POSADOVSKY  
LIBERO BARONI  
DE POSTELWITZ  
REGIAE MAJESTATI PO  
RVSICAE A CONSILII INTIMIS  
ET  
ADVOCATAE QVEDLIBET  
GENSIS REFFECTO &c  
DOMINO MEO BENIGNISSIMO

2/12/17  
12/12/17  
12/12/17

8  
5  
4



VIR PERILLVSTRIS AT-  
QVE EXCELLENTISSIME



55  
NOMEN TVVM PER-  
ILLVSTRE an papy-  
raceo huic foetui prae-  
figerem? metu tortus &  
spe allectus haesitavi diu. Dehor-  
tari videbatur, quod dissertationis  
hujus inauguralis argumentum o-  
culis TVIS, VIR PERILLVSTRIS

forſan indignum, & quod temerita-  
tis ſpiraret ſpeciem, vti ſine venia  
**TANTO NOMINE**, vt inde pa-  
ginis acquireretur ſplendor ac pa-  
trocinium. Sed vicit tandem ſpes,  
incrédibilem virtutem **TVAM**  
**GRATIAMQVE** vrgens, quae nu-  
per tantum favoris in me indignum  
contulit, vt ab oculis **TVIS** conce-  
dens, laetus & venerans quidem, ſed  
inſimul incredibilem Comitatem **TVA**  
confuſus abierim. Auita haec **TVA**  
virtus eſt, atque a Majoribus **TVIS**  
feliciſſime in **TE** transfuſa, quae o-  
mnium amorem **TIBI** conciliat, ve-  
nerationemque erga **TE** omnium  
&



& singulorum communem. Lo-  
quitur quippe non solum de immor-  
talitatibus PARENTIS TVI pie  
defuncti in Remp. meritis tota Silēsia,  
ejusdemque fatum praematurum  
adhuc hodie lacrymosa deplorat,  
verum etiam *hujus Viri beati Filium*  
*per illustrem*, TE, MAECENAS  
GRAVISSIME, Virum probatae  
consumataeque justitiae, dexterita-  
tis, humanitatisque ubiuis gentium  
fama verax ita circumfert, vt Exte-  
ri TE Porusiae Regi ejusdemque  
subditis inuideant, quaeuis vero Re-  
gio, quaeuis civitas, cui TVO frui  
contigit patrocinio, in sinu gaudeat,

floreat, laetetur. Ex quo itaque Rex  
noster Potentissimus, **TE, VIR PER-**  
**ILLVSTRIS,** *Patronum* nunciauit  
patriae meae, *Praefectumque Advo-*  
*catiae Quedlinburgensis,* commu-  
nis inter ovantes & gratulantes ci-  
ves meos vagatur votorum aemu-  
latio, commune gaudium, commu-  
ne quoque se suaque **TIBI** com-  
mendandi & supplex studium.  
Quisquis ergo illorum cum in fauo-  
re **TVO** venando sese praebeat as-  
siduum, & mihi quoque veniam  
polliceor perbenignam, qua **TE,**  
**PATRONE MAXIME,** sup-  
plex adire liceat, implorare, obte-  
stari.

starique, vt quicquid huius disserta-  
tionis inauguralis, quod ad pedes  
TVOS, in humillimae perpetuaeque  
observantiae monumentum, pia ma-  
nu venerabundus depono, gratiosa  
mente excipias, atque a maledico  
malevolorum dente defendas, mihi  
meorumque studiorum causa & cu-  
pias in posterum clementissime, at-  
que patiaris perbenigne, vt familia  
mea, quae Quedlinburgi est, in si-  
num TVVM confugiat, TVOque  
sustineatur ac animetur TVTA-  
MINE. Hoc TVO Patrocinio  
fretus, Deum indefessis exoro preci-  
bus, vt per longissimum annorum

tra-

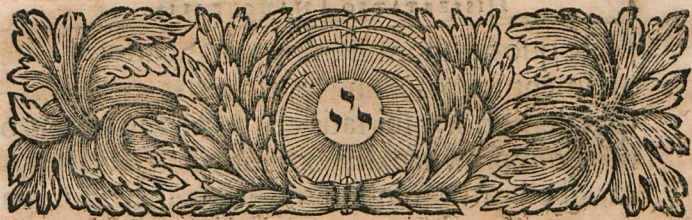
tractum TE florentem nobis seruet,  
incolumem, beatum, & quae vn-  
quam consiliis agendoque suscipias,  
gloriose, feliciter, & bene evenire si-  
nat ac velit. Ita devotissime optat,  
praecatur, & vouet

**NOMINIS TVI PERIL-  
LUSTRIS ET EXCEL-  
LENTISSIMI**

Dab. Halae Magdebur-  
gicae Die XIV. Martii  
M DCC XIV.

humillimus subiectissi-  
musque cultor

Jo. Martinus Wichmanshausen



Q. D. B. V.

§. I.



**I**nconcinna quidem primo aspectu videtur Canonicarum sententia juramentum nuncupans *torturam spiritualem*, cum illa delictum praesupponat & dolores, quae vero ad omnia omnino juramenta applicari posse & praxis negat & sana ratio. In eo tamen cum hac & juramento quidam reperitur concentus, quod scilicet, sicuti tortura corporalis ad indagandam veritatem minime conducatur, si inquisitus ista agitur flocci pendat corporis cruciatus ac membrorum jacturam; Ita & tortura illa spiritualis seu juramentum eruendae veritatis absolum & inutile restat instrumentum, si juranti animam, sine resipiscencia peccando, poenae sub-

A 2

jice-

jicere quotidianum sit, momentaneumve, sique  
 juramentum praestans se neque de animae ne-  
 que de honoris sui fati esse sollicitum impuro  
 suo & impio vitae demonstrat curriculo. Ejus-  
 modi enim homines summum illud Numen  
 nec amore venerantes nec timore, suaque sal-  
 tem compendia aucupantes, provocatione vin-  
 dictae divinae abuti in quaestum haud erube-  
 scunt. Documento nobis sit quotidiana illa de  
 perjuriis querela, qua modo actor reum, & reus  
 iterum actorem persequitur. Uterque Deum  
 in testem provocat, uterque religionem obten-  
 dit; Nihilo tamen secius alteruter, ut nequam  
 sit, perhibent circumstantiae. Certe iudex, qui  
 cum ejusmodi conflictatur ingeniis, non potest  
 non cruciari & angere, quod animadvertat leges,  
 alioquin perjuriam punientes, astu litigantium ita  
 corruptas, ut illae ad pejerandum ansam sub-  
 ministrant perjuriisque velificentur. Sed mor-  
 bus hic est saeculi nostri. Cui cura quidem appli-  
 canda videtur, sed saltem palliativa, cum valere  
 pancreaticum tabificum nostrae reip. corpus haud  
 expectet. Membra enim & viscera ejus ita  
 jamjam deprehendes exulcerata, ut si violentam  
 & insolitam adhibeas medicinam, loco mede-  
 lae morbi accelerabis augmentum. Ex quo au-  
 tem

tem certo respectu inchoatio medendi appellari meretur, si medicus origines morbi remediaque empirica ipsi hactenus applicata speculari aggrediatur; Ita & me operam & oleum haud esse perditurum sum arbitratus, si in ortus & naturam perjurii judicialis in ejusdemque poenas, quae medicinae vices sustinent, inquirerem nonnihil curatius, dissertationique meae inaugurali thema dicarem *de perjurio judiciali*, atque illud Senatus Reip. Juridicae susterem examini. Ceterum, quamvis olim haud pauci in papyri perniciem nati, spissis suis & ampullaceis scriptis de se aliis feliciter conati sint obtrudere eruditionis praesumptionem; Exuerunt tamen mores nostri ineptam hanc doctrinae gratiam, non amplius scripti paginas ad calculum revocantes, sed id ipsum quod dictum, utrum scil. hiulcum sit, an vero cohaereat. Id circo haec benevolo lectori in aurem: Disputationem me conscripsisse expendat, minime vero tractatum, sapientibusque principia sufficere, sed insipientibus nec principiata.

## §. II.

Si nos status adhuc exoscularetur integritas, a) nihil restat dubii, quin juramentis carere-  
 mus eorundemque tricus. At vero secuto la-  
 Origo juramento-  
 rum, co-  
 rundem-

A 3

psu,

*que frequens usus apud Romanos,*

psu, ingravescente malitia & inde resultante necessitate conficiendi pacta, perfidia, communis calamitas, homines tamdiu exercuit, usque dum animum applicarint ad excogitanda remedia, quibus fidem stabilirent promissorumque sanctitatem. Hinc enata juramentorum cautela, intrinseca sua gravitate se ita commendans, ut paucas b) gentes reperies juramentorum usum aspernantes: Neminem enim tam perfriactae frontis sibi persuasit antiquitas, c) ut DEum illuderet, suaque perfidia summam summi Numinis justitiam ita lacefceret, ut poenam perjurio extorqueret sibi gravissimam. Hinc adollescere coepit, juramentorum celebritas, adeo, ut nihil frequentius, quam ut jusjurandum, pactis negotiisque ad inducendam fidem veritatemque accederet. Quapropter non solum penes priuatos fidem datam offendimus jurandi religione corroboratam, verum & Imperatorum, d) Consulium, e) Magistratumque f) historia antiqua Romana nobis suppeditat juramenta, ad excludendam omnem fraudem suscepta.

a) Quod si igitur quis officia jurantium ex statu integritatis evocare atque exculpere allaboraret, ille aquam scrutaretur in igne & ignem in glacie, Ita tamen me intelligi rogo, ut juramentum ratione initti tanquam partum corruptum corruptae naturae minime ven-



venditem; cum illa Sacro Codice corroborata s. *seq. lit. a.* exhibeat, sed ut saltem illa occasione corruptae naturae enata & mortalium malitia optimus eorum finis hodie coactus sit in vitium. Conf. *Illustris Dn. Thomafius Inst. Jurisprud. Div. L. II. c. 9. §. 3. 4.*

- b) Valde verosimilis est *libb. Emmii L. II.* conjectura, ubi <sup>*Frissis olim juramenta incognita;*</sup> in fine *de Frissis* Germanorum populo memoriae con-  
dit: *Quod dextram pro juramento habuerint, meliusque tum fidem, verbo dextraeque datam, quam hodie scriptura, sigillo, testibus, jurejurandoque firmatam coluerint. Quia* <sup>*Idem dicendum de Germanis*</sup> itaque nulli mortalium armis aut fide ante Germanos fuerunt, ut verbis utar *Taciti Ann. 13. c. 54.* & ipsis nihil prius nihilque antiquius ac fides veritasque extitit, apud eos vel plane incognita videntur juramenta, quippe quae suspectam alterius fidem praesupponunt, vel usus jurisjurandi ipsis rarissimus. Huc & referenda quae *Olearius Itinerar. Perf. Moscovit. L. III. c. 20.* de *Ruffis* commemorat, quod scilicet haec superstitiosa gens, omnes jurantes, nullo adhibito discrimine utrum verum an falsum asseruerint, infamia afficiat, jusjurandum existimans pari ratione fugiendum esse, ac ipsum perjurium. <sup>*Ruffis juramenta sunt odiosa.*</sup>
- c) Testis nobis sit *Cic. offic. L. III. c. 31.* affirmans, quod <sup>*Sanctitas juramentorum apud Romanos.*</sup> *nulum vinculum ad stringendam fidem jurejurando majores arcius esse voluerint.* Et de *Numa Pompilio* haec refert *Livius L. I. c. 21.* *Primus ea pietate Romanorum pectora imbuerat, ut fides ac jusjurandum propulso legum ac poenarum metu civitatem regerent.*
- d) Sic *Photius* in *Praxagora* autor est, *Licinium Imperatorem Rom.* cui pars illa Imperii obvenerat, quam tenuit *Maximinus* intellecta in se expeditione jurejurando se obstrinxisse, clementem deinceps subditis futurum, quaeque foedere ista promississet integre servaturum. De juramento *Severi Imp.* vid. *Herodian. XI. 13. 18.*
- e) Jurabant enim designati & consulatu abeuntes se nihil <sup>*Formam consulum.*</sup> contra leges facturos vel fecisse, aut aliud quid ejus generis.

generis. Ita enim *Plin. paneg. c. 64. n. 1. § 3.* Peracta erant solennia comitorum, si principem cogitares, jamque se omnis turba commoverat, quum tu, mirantibus cunctis, accedis ad Consulis Sellam: Adigendum te praebes in verba Principibus ignota, nisi quum jurare cogerent alios &c. Imperator ergo & Caesar & Augustus Pontifex Maximus, stetit ante gremium Consulis; Seditque Consul Principe ante se stantem & sedit inturbatus, interritus & tanquam ita fieri soleret, quin etiam sedens PRÆBUIT FUS JURANDUM ET ILLE JURAVIT, EXPRESSIT, EXPLANAVITQUE VERBA, QUIBVS CAPVT SVVM, DOMVM SVAM, SI SCIENTER FEFEL- LISSET DEORVM IRÆ CONSECRARET.

*Juram. Ma-  
gistratum.*

f) Illicitum enim olim fuisse reprehendimus Magistratum gerere ultra quinque dies, nisi qui publice jurasset in leges. Ita enim *Livius XXXI. 50. C. Valerius Flaccus quem praesentem crearunt, quia flamen Dialis erat, jurare in leges non poterat; Magistratum autem plus quinque dies, nisi qui jurasset in leges non licebat gerere.*

### §. III.

*Juram.  
Usus ap.  
Judaeos.  
ap. Chri-  
stianos.*

Judaeos multum indulgisse jurisjurandi consuetudini cum facer Codex, tum Angliae illud decus Jo. Seldenus manifestant. a) Quapropter Christiani, utpote quorum principia ac natales ex gentilismo & Judaismo emanarunt, jurisjurandi usum a Majoribus acceptum, ita sanctum crediderunt, & ita ad eruendam veritatem accommodatum ut ipso divo Paulo & multis Patribus testibus b) juramento praestito litem existimarent decisam, ulterioremque probationem

nem querelamque excluderent. Ceterum nec tempus nec animus mihi est, disputandi contra Clem. Alexandrinum, Mennonistas, Anabaptistas, juramenta Christianis penitus interdicta asserentes, cum illis partim a viris gravissimis c) jamjam satisfactum, partim disputatio haec juridica audiatur, litem theologiam jure meritoque subterfugiens. Illud e contrario certum exploratumque reperitur, non solum jus Civile Justinianicum, verum & jus Canonicum, quo Christiani, & inter illos protestantes, quatenus Bibliis & rationi sanae haud contradicat, utuntur, juramentorum usum & probare & commendare, adeo, ut haec qui neget, legum nostrarum notitia pariter ac fori destituatur experientia. Idcirco in id potius inquirendum erit, quid sit, & quibus requisitis absolvatur juramentum, ut habeamus dein, ex quo cognoscamus indolem perjurii.

a) Vid. *Genes.* cap. 22. v. 16. cap. 14. v. 22. cap. 26. v. 31. cap. 47. v. 31. *Exod.* cap. 22. v. 11. *Deut.* cap. 7. v. 13. cap. 10. v. 20. *II. Sam.* cap. 3. v. 35. & *Jo. Seldenus de Synedr.* L. II. c. 11. §. 7. seqq.

b) *Hebr.* cap. 6. v. 16. *Juramentum est finis omnis contentio-* probatur ex  
*nis conf. II. Corinth.* 23. *Tertullianus Apol.* cap. 32. *Athanasius* SS.T. & au-  
*nastus ad Constantin. Imp.* Tom. I p. 528 *Eusebius Hist. eccl.* P.  
*Eccl.* L. VI. c. 43. quorum loca exhibet Guill. *Cave* in  
*Tractatu* cui titulum fecit *la Religion des anciens chre-*  
*tians* Tom. II. p. 220. seqq.

c) vid. *Huberus de Jur. Civit.* L. 11. Sect. 6. cap. 3. §. 22. *Hertius*

*Quare non-  
nulli P. P. ju-  
rare vesas-  
rini?*

tius L. I parœm. 30. § 1. Seldenus de Synedr. L. II. c. II. p. 430. & de Clemente Alexandrino audiamus paucis Carveum l. c. p. 19. seq. Ubi postquam hujus Patris verba cum lectore communicavit tandem addit: Par ces raisons & par quelques autres, & principalement par ce qu'on avoit mal entendu quelques passages de l' Ecriture, ou il est dit, ne jurez du tout point, quelques uns des anciens Peres ont crû, qu' il n' étoit pas permis de jurer. Mais outre que le peu d' entreux, qui ont été de ce sentiment ne s' y sont pas constamment attachés, c' est que même ils l'entendoient autrement, & voulaient parler du serment, qu' on fait par les creatures, ce qui étoit ordinaire aux juifs, & à quoi notre sauveur & St. Jacques ont visé, ou bien de celui qu' on faisoit, ou à faux, ou inconsidèremment.

## §. IV.

*Quid sit  
juramen-  
tum?*

Est autem juramentum deliberata & licita Numinis Divini invocatio, ut testem agat & vindicem, si asserta aut promissa mendacio nitantur perfidiave, ad inducendam fidem celebrata.

*Requirir.  
I) serius  
& delibe-  
ratus ani-  
mus.*

Requirir idcirco validitas juramentorum, ut jurans deliberato animo juramentum in se suscipiat, ideoque jurejurando promittenda vel asserenda accurate secum perpendat, ipsumque juramentum secundum mentem illius, cui juratur, præstet, enunciet, ac intelligat. Illud ergo quod animo jurandi est impedimento, simulque efficit, quo minus serio vel deliberato proposito a) juretur, juramentum reddit nullum, omnemque obligationem, ex eo alias resultantem,

tem, praepedit ac tollit. Sic ille, qui formulam juramenti praelegit, ipse jurare non intelligitur; Sic apud Poetas philosophosque gentiles passim obvium deprehendes assertum, quod juramenta amantium irrita nec poenis obnoxia declarat, sed potius Diis ridenda, cum ex animi sententia hic juratum esse haud b) videatur. Id quod tamen quamvis de promisso matrimonio haud intelligendum, insignem sub se comprehendit nominis divini profanationem. Porro ex-  
*Extendae reservat. mentales,*  
 dae sunt reservationes quae nuncupantur mentales, quaeque per verba partim ab initio vel aequivoca c) partim ex postfacto vel loquendo d) mutilata per petulantem ingenii subtilitatem adduntur. Nihil enim a ratione sana magis alienum mente complectitur, quam si fingas quendam, cui jurandi & voluntas & potestas sit, sed nulla, juramento praestito, inde emanans obligatio. Ita enim evenit, ut non solum nuncium remittas fidei, omnique usui juramentorum, verum & cunctam obligandi rationem, quae mediantibus literis vel aliis signis in commercia mortalium sese haecenus insinuavit, reddas extorrem, & pactum joco prostituas, quod serio ab altero est acceptatum. e)

Romani sci-  
entiam ac  
animi sen-  
tentia exige-  
bant,

- a) Huc spectare videtur Romanorum jurandi formula:  
*Si sciens fallo, ita me Diespiter, salva urbe arceque, bonis  
ejiciat, ut ego nunc lapidem* vid. Cicero ad fam. L. VII.  
*epist. 1. Polybius L. III. quorsum & collimat effatum  
Ciceronis in Academ. quaest. Quam rationem majorum  
etiam comprobat diligentia, qui primum jurare ex sui ani-  
mi sententia quemque voluerunt, deinde ita teneri, si sciens  
falleret.* vid. Cujac. observ. L. I. c. 21.
- b) Vid. Seldenus de Synedr. L. II. c. II. §. 4. p. 842. *Velut ir-  
rita nec penus obnoxia amantium invicem fuisse juramen-  
ta, sed Diis ridenda, ut apud Poetas obvium est, ita etiam  
a philosophis summis, ut sententia recepta traditur: Apud  
Platonem ubi de Amantis privilegiis agitur; Maximum  
autem est id, quod ferunt plerique, soli ex perjuris a-  
manti Deos dare veniam. Nam juramentum venerem  
um velut pro nullo habitum. Idem tantundem atibi.  
Summa demum est, apud Gentiles veteres tam Græcos quam  
Romanos tum numina communia tum propria tum res alias  
pariter & publice & privatim jurari solitas. nec rite quem ju-  
rasse nisi ex animi sui sententia, sive expressa, sive tacita nec  
perjurio quempiam reum habitum, nisi qui ex animi sui  
sententia ultro, sciens sefellisset.*
- c) Illustre exemplum ejusmodi reservationis mentalis sup-  
peditat Chronicon Engelhusii ad annum 888. Id quod sti-  
patum consensu Luitprandi, Sigeberti, Godefredi Viter-  
biensis, Ottonis Frising., de Hatto Episcopo Mogun-  
tino refert sequentia; *Cum Imperator, Ludovicus scilicet,  
Adelbertum vincere non posset, dixit Hatto. Ego pro-  
videbo ut ad te veniat, tamen curato ne recedat. Venit  
ergo Hatto Bambergam, ubi morabatur Adelbertus, quasi  
ei consulturus, ut gratiam Regis acquireret, jurans: si se-  
cum iret, sanum & salvum cum reduceret. Rogatus au-  
tem Episcopus antequam exirent prandere, calide renu-  
ens, postquam in campum venit, ait: O quam saepe petit,  
qui oblata spernit; caedet me longioris viae & tardioris  
horae;*

horae; jejuni non possumus toto die ambulare. Adelbertus de hoc gavisus, revertit in castrum cum Episcopo, sicque tradit eum Ludovico, putans, se satisfecisse juramento, qui cum eo rediit in castrum. Hanc tamen historiam ut veritatem obtrudo nemini, sed ac exemplum allego, mentem meam illustrans, ipse de fide ejus incertus, quod Regino autor coaevus ad ann. 902. rem profus aliter gestam recenteat, illique contemporaneo plus fidei tribuendum sit, quam Luitprando, Siegeberto, Viterbiensi, Ottoni Frisingensi, Chronico Engelhusii, utpote recentioribus. Alia exempla collegit, huc quadrancia, Puffendorff. J. N. & G. L. IV. c. 2. §. 12

- d) Ita Zeilerus Epist. 377. refert: daß in den Meißnischen Alind ex. re-  
serv. menti. Ehe-Gerichte ein Bauer-Mägdlein einen jungen Bauren Menschen angeklaget, daß er ihr die Ehe mit einem Ende zu gesaget; Und da er solches geleugnet / sie gesaget habe: Hans weiß du nicht / wie du mir schwurest? Er aber geantwortet: Ich habe nicht geschworen bey meiner Seele / sondern bey Schweins Seele.

## §. V.

Deinde promissa juramento confirmata necessario praesupponunt ut subsint possibilitati. Requ. II  
ut promis-  
sa nec legi  
nec natu-  
rae con-  
traria. Etenim impossibilitatem hic subintelligo, quam vel natura constituit vel leges. Juramentum quippe orationem involvit accessoriam, promissionemque vel assertionem praesupponit, natura & legibus approbatam. Si ergo non valeret negotium, cui juramentum accessit, nec juramento operandi vis est, cum accessorium imitetur naturam sui principalis, & illo non valente,

te, nec hoc valeat. Impossibilia quippe, qui juramento confirmat, non jurans videtur, sed Nomen Divinum profanans, & qui legibus contraria, Summi Numinis invocatione, promittit, absurda a DEO stipulatur, ut scilicet animadvertat in eum, qui intermittit, quae natura & leges prohibent, & facit, quae juri & aequitati respondent. Huic asserto rationi sanae consentaneo, suffragatur quidem jus Civile a) si l. i. b) excipias & auct. c) sacramenta puberum C. si adv. vendit. Sed Jus Canonicum d) ab illo dissidens regulam potius inculcat, omne juramentum, quod sine dispendio salutis aeternae servari potest, servandum est. Ansam quidem huic sententiae dedisse videtur insigne illud praedictum, quod juramento vim voti indidit, quo & summi alioquin viri H. Grotius B. Carpzovius & S. Adam Struvius laborant. Vera tamen hujus brocardici causa rationi status adscribenda est clericorum, hoc illa molientium I) ut indirecte omnes leges civiles recederent elumbes, in cassumque abirent, Imperatorum constitutiones & autoritas, sibi que clerus facite vindicaret potestatem legislativam & judicalem corrigendi leges & sententiam judicum secularium; e) II) Ut laicus alioquin ratione contractus clerum judicem non agnoscens,

ita

*Quid habendum de brocardico juris Canon. omne juramentum quod sine dispendio salutis aeternae servari potest, servandum est. Illiusque genuina ratio,*



ita toties illum experiretur judicem competentem, quoties contractus juramento foret confirmatus. f) III) Ut illi, qui Clero quid promississent, promissorum autem effectum per exceptionem minorennitatis, doli, fraudulentiae, persuasionis &c. valerent elidere, hac methodo alligarentur obligarenturque firmius. g)

- a) l. 7. §. 16. ff. de pactis. l. 112. §. fin. ff. de legatis 1. l. §. C. de *Confess. Jur.* legib. l. 42. C. de transact. l. fin. C. de non numer. pecun. *Civ.*  
 Conf. *Rittersh. Expos. Novel. L. 12. c. 8. n. 9.* Quotum & respexit Serenissimus legislator Brandenburgicus; sponsalia & jurata invitis parentibus contracta per specialem constitutionem de ao. 1694. declarans nulla, apud *B. Strykium Tr. de diffens. sponsalit. Sect. 1. §. 37.*
- b) In hac enim l. §. C. si adv. vendit. contractus minoris si *Causa l. 11.* ne curatore initus & per consequens invalidus, servandus tamen declaratur, si religio jurisjurandi accessit. Hinc illam multi J. Cui & Galli in primis accusant iniquitatis vid. *Puf. de J. N. & G. L. IV. c. 2. §. 11.*
- c) Hanc auth. à Friderico I. Imp. per Honorium III. vi & *Auth. Sa-* dolo ita esse extortam, ut hic illum prius, quam legi *eram. Pub-* huic subscripsisset, salutare Imperatorem denegarit, *rum origo &* autor est *Pufend. L. IV. J. N. & G. c. 2. §. 11.* Causam quisquis, *causa quid* qui habet salem, animadvertit. Ut scilicet clero eo facilius & securior sit via ad acquirenda bona minorum. *de ea habens.* Ideoque repudium miserunt huic authenticæ Galli, Frisi & Batavi; Imo Cynus, Bartholi praeceptor, jam suis temporibus est conquestus, mille animas ad orcum demissas, quas minoribus infirmis ejusmodi sacramentorum necessitas injecit; Et maxime miratur Mornacius cur imitatione tam pravae legis sit condita  
 Con-

Constitutio Canonica in *C. quamvis de pact. in 6.* vid. *Wissenh. in Cod. ad tit. Si adversus vend. p. 258.*

d) Vid. *c. 25. X. de jurejur. & c. 2. de pact. in 6.* Ceterum hoc juris Canonici brocardicon doctissime attenuavit Excellentissimus Dn. Ludovici in peculiari dissertatione; cui titulum fecit: *De genuino intellectu brocardici vulgaris, omne juramentum servandum esse, quod salva salute aeterna servari potest.*

e) Vid. Excellentissimus Dn. Böhmer de *Jur. publ. Univers. part. spec. L. II. c. 3. §. 50, 51.*

Princip.  
Germanogra-  
vamen de  
abusubro-  
carac: omne  
juramen-  
tum, quod  
salva salute  
est.

f) De quo jam olim graviter conquesti sunt Principes Germaniae gravam. 67. ap. *Comring, in addit ad Wicelii Viam Regiam p. m. 393. seq.* Insuper & id praesumunt officiales, si quando in causis profanis ac inter personas Ecclesiae minime sacratas dicatasve, sed omnino laicas, data fide, seu praestito juramento, verbo vel in scriptis, pacta, obligationes, contractus, vel promissiones factae sint, vel celebratae, quod eam obrem atque hujus praetextus ratione, tales trophanac laicaeque causae, coram ipsis potius quam ordinario judice agitari debeant. Quae nova ecclesiasticorum techna usu si cresceret ac diutius toleraretur, jam actum foret de civili causarum auditorio, quod omnes trophanac civilesque causae contractuum atque transactionum, hac via necessario ad ecclesiasticos pertraherentur. Quis enim contractus, quae transactio, quae denique inter paciscentes conventio, quae non sit solenni in stipulatione, aut promissione vallata? Illos nimirum rerum veniremus, ut in totum civilia eluderentur judicia. Quod ne dum contra aequitatem ipsam, contra omnia jura scripta, sed & civili magistratui intolerabile foret. Nam ut demus hoc inter ecclesiasticis iudicibus, de perjurio commisso notionem ut habeant, nihilo magis per id causae ipsius principalis contractus puta, aut transactionis, quamobrem ille pejeravit, iudices competentes erunt, quin perjuros illos ob religionis transgressionem manifestariam tantum iudicio convenire possent,

*possent, ac Canonicam huic indicere mulctam, reservata tamen civili magistratui, qui perjuros penali judicio secundum civiles sanctiones plectere jus habent, commissa sibi ob id pena.*

g) Conf. *Illustr. Dn. Thomastus furdam, F. N. & G. L. II. c. 9. §. 10. & 11.*

## §. VI.

Efflagitat quoque sana ratio ut summus ipse DEUS ad inducendam fidem in testem invocetur atque in vindicem. Cum enim si Numen hoc excipias, nihil reperiat quod omniscium audiat, nihil quod omnipotens sua sponte se se offert absurditas, si juramenta concipiantur per rem, opinione Divinitatis destitutam, eo scilicet significato ut illa res testis ac ulex nunciatur, si perfidia subsit aut mendacium. Non quidem me fugit & Christianis antiquis, ut nihil dicam de gentilibus, olim fuisse solenne, ut juramenta praestarent per res, omni divinitatis conceptu carentes, uti exemplis, ex ipsis visceribus historiae antiquae desuntis, probat Carolus Cangius. a) At enim vero haec exempla justitiae rectique regulam minime constituunt, sed analogon saltem juramenti, sed obtestatio b) vel contestatio c) potius nuncupari merentur, aut ad minimum per benignam interpretationem ita accipi debent, ut implicite testimonium vindictamque divinam involvant. Ceterum quam-

*3) Ut ipse Deus in testem invocetur & vindicem.*

*Quid habendum de voverum Christianorum juramentis?*

vis nec hodierna juramenti formula : So wahr mir Gott helffe und sein heiliges Wort : vindictae divinae expresse spirare videatur provocationem; Attamen ex quo verba interpretanda secundum morem receptum, ignorantia impliciti hujus sensus amplius allegari nequit, imo unusquisque his verbis fidem pollicitans, se DEUM illis sibi expostulasse in perjurii vindicem, conscientia stimulante, fatebitur.

*Jurandi formulae Christianis olim usitatae*

a) Vid. illius Glossarium voce juramentum p. m. 184. seq. Ubi juramenta a Christianis olim praestita probat per *animum patris per crucem*; per *lanceam Scti Jacobi*; per *coronam*; per *caput Imperatoris*; per *vitam Regis*; per *Domini fidem*; per *salutem*; per *barbam*; per *templum &c.* Adde juramentum, quod praescriptum a Carolo Gonzaga novo ordini equitum ap. *Grammond. Hist. Gall. L. V. sub pr. p. m. 269. per immortalem DEUM. per que avitiam, quam profiteor, nobilitatem juro, me Christianae militiae legibus obtemperaturum &c.*

*Quid obsecratio?*

b) *Obsecrationem* appello: Si quis alterum nominato Deo vel nuncupata quadam re sibi charissima vel maxime verenda obsecratur, ut dicat veritatem vid. *Illustr. Dn. Th. masius jurispr. Divin. L. II. c. 9. §. 65.*

*Quid contestatio?*

c) Per *contestacionem* intelligo, si quis comparatione rei gratissimae asseveret, non minus sibi cordi esse veritatem hujus rei, de qua jamjam quaeritur, ac sibi est illa res, quam ad fidem inducendam nominat vid. *Excell. Dn. Ludovici Us pr. Diss. Jurid. ad tit. de jurejur. dist. 14. conf. Pufendorf de J. N. & G. L. 4. c. 2. §. 3. & Hobbes Leviath. c. 14.*

§. VII.

## §. VII.

Vocabulum autem juramentum conce- *Quid sit*  
 ptum suppeditat adeo generalem, ut eo simul *perjurium*  
 perjurium involvatur. Conspirant quippe in *& quo-*  
 perjurio eadem requisita, quae in juramento oc- *moas dif-*  
 currunt vero, hac saltem addita differentia, quod *ferat a ju-*  
 hoc fidem praesupponat, illud vero ejusmodi *ramento*  
 circumstantias, ubi ex proposito perfidia aut *vero?*  
 mendacium vel ab initio adsit, vel sequatur ex  
 postfacto, adeo ut *perjurium* nihil aliud sit, quam  
*dolosa intentio, adhibito juramento, falsum asserendi, aut*  
*promissum interveniente violatione non servandi, aut*  
*fidei bona fide jurato datae subsequens fraudatio.*  
 Quoad ergo ignoratur juramentum praestitum  
 an bona an mala fide nitatur, juratum est dici-  
 tur, juramentum est praestitum. Idcirco a le-  
 ctore precibus exposco, ut quoties in hac disser-  
 tatione juramenti vocabulum occurrat simpli-  
 citer positum, toties subintelligat ejusmodi pro-  
 vocationem vindictae testimoniique divini, vel  
 ubi adhuc lateat an mendacium aut perfidia  
 subsit nec ne, vel ubi circumstantiae ad perfidiae  
 mendaciique suspicionem inclinent. Separandae  
 & hic a perjurio veniunt profanatio a) Nomi-  
 nis Divini obtestatio & contestatio; b) De il-  
 lo saltem tractamus, non de his; Illud omnia

& singula juramenti sub se comprehendit requisita, haec vero non nisi nonnullas illius species.

- a) In omni quidem perjurio inclusa continetur profanatio Nominis Divini, sed non omnis profanatio Nominis Divini est perjurium.  
 b) Vid. §. praec. not. b. & c.

§. VIII.

*Explicatur vocabulum judiciale.*

Sicut autem juramentum distingui solet in judiciale & extrajudiciale, ita & in easdem species diversas abit perjurium. De sensu extrajudicialis ut aliquid moneam ratio non fert mei instituti. *Judiciale* autem duplicem induit naturam, aut late accipitur pro omni juramento, quod in judicio coram iudice praestatur, aut stricte, quatenus opponitur necessario, seu pro eo, quod pars parti iudice approbante litis decidendae causa deferre solet. Utrumque subintelligit dissertatio haec, ita scilicet ut de juramento judiciali in latiori sensu desumpto agens, illud quod strictius ita appellatur, sub se comprehendat. At mos invaluit, quo juramenta, quae in judicio celebrantur certis solennitatibus redantur sanctiora. Mares enim illud elevatis digitis, foeminae vero manu dextra pectori imposta enunciant, & cum huic actui ordinarie iudex avisationem addat de vitando perjurio, Germani

mani huic juramento vocabulum induunt: **Ei-  
nes gelehrten Eydes/ da einer gleichsam vorhe-  
ro gelehret worden/was ein Eyd und Meinend  
auff sich habe.** Cujus admonitionis formula  
typis conscripta a) in judiciis affervari solet.  
Haec autem sunt solennia, quae competunt  
casibus, ubi de rebus civilibus juramenta agun-  
tur, quaeque B. Strykio autore b); juramento judi-  
ciali ita inhaerent, ut si illud exigatur, non nisi  
actu corporali a manibus scilicet levatis digitis  
atque a foeminis, dextra ad pectus applicata, ad-  
mittatur; Sed in criminalibus perjurii suspicio  
solennitates adauget; Accenduntur id circo can-  
delae, c) aperiuntur fenestrae, & caput ejus-  
dam defuncti in jurantis conspectu opponi so-  
let; Imo interdum si scilicet in sententiis ad-  
dita formula **daß Inquisit vermittelst Eydes ic  
Wobey gestalten Sachen nach ein Geisslicher  
zugebrauchen/** avisationem de perjurio in se su-  
scipit confessionarius inquisiti, aut alius eccle-  
siae minister. d)

a) Exemplar ejusmodi formulae exhibet *Dn. Martini Com-  
mentario ad Praec. Saxon. tit. 20. §. 3. n. 31.* Id quod cum <sup>formulae</sup>  
ad thema spectet hujus dissertationis indolemque per-  
jurii in foro poli explanet hic videbis integrum <sup>avisatorii</sup>  
**Schwehren oder einen Eyd thun/ ist nichts anders den  
GOTT anruffen/ daß er der Wahrheit beystehe und dem  
Straffe/ der Unrecht berichtet.** <sup>de vitando</sup>  
Wer nun einen falschen <sup>perjurio.</sup>  
Eyd

Eynd schwehret/ der bleibet nicht in der Wahrheit/ sondern  
 lästert dem Allerhöchsten GOTT/ mißbrauchet des aller-  
 heiligsten Nahmen/ beraubet sich aller Gnaden/ und ladet  
 auf sich alle die Straffen und Flüche die GOTT dem Ver-  
 fluchten in seinen untrieglichen Worte aufferleget hat/  
 je vermaledeyete sich selbst/ daß ihn GOTT in allen seinen  
 Sachen und Nöthen immer zu Hülffe noch zu statten kom-  
 men/ sondern daß Er mit Leib und Seele ewig vermale-  
 deyete seyn/ und nimmermehr Theil haben soll an der Ver-  
 sprechung die GOTT den Christen gethan hat; welcher  
 Mensch nun wissenschaftlich einen falschen unwahrhaften Eynd  
 schwehret/ der schwehret in aller mase/ als ob Er spräche:  
 So wahr als ich heute schwehre/ also bitte ich GOTT  
 den Vater/ GOTT den Sohn/ und GOTT den H. Geist/  
 die heilige Dreyfaltigkeit/ daß ich ausgeschlossen und aus-  
 geseker werde aus der Gemeinschaft Gottes und seiner  
 Heiligen/ und sey ein Fluch meines Leibes/ meines Lebens/  
 und meiner Seelen. Zum andern wo ich falsch schwehre/  
 so soll GOTT der Vater/ GOTT der Sohn/ GOTT der H.  
 Geist/ und die grundlose Barmherzigkeit unsers lieben  
 Herrn und Seligmachers Jesu Christi/ mir nicht zum  
 Trost und Hülffe kommen an meinen letzten Ende/ und in  
 der Stunde/ wenn Leib und Seele von einander soll und  
 muß sich scheiden. Zum dritten/ wo ich falsch schwehre/ so  
 bitte ich GOTT den Vater/ GOTT den Sohn/ und GOTT  
 den H. Geist/ daß seine unerschöpfliche Barmherzigkeit  
 die Angst und Noth Jesu Christi/ dessen bitter Lenden  
 und Schmerzen/ sein strenger harter Tod/ und unschul-  
 dige Marter mir armen Sünder entzogen und an mir ver-  
 lohren werde. Zum vierdten wo ich falsch schwehre/ so soll  
 meine Seele und Leib mit einander verdammet werden am  
 jüngsten Gerichte/ da ich meinediger Mensch vor den Ge-  
 richte stehen soll und muß/ will auch abgeschieden seyn von  
 aller Gemeinschaft Gottes seines H. Worts und aller  
 Auserwählten/ will auch beraubet seyn/ des begierlichen  
 An.



Anschauens des Angesichtes Gottes unseres lieben Herrn Jesu Christi. Soll demnach hiermit ein jeder Christ für falschen unwahrhaften Eyde fleißig gewarnt seyn/ damit er nicht zuletzt dem Teuffel und seiner Gesellschaft dem er sich durch falschen Eyde ergiebet/ und Gott seinen einzigen Schöpffer und Seeligmacher die köpliche Seele entzeucht zugeeignet werde/ dafür GOTT der Allmächtige uns gnädiglich behüte durch Christum unsern Herrn Amen.

Ad ejusmodi quidem avisationem: B. Strykius Ul. Mod. tit. de jurejur. §. 12. submonet si honestioribus vel de jurjurandi efficacia satis informatis praestandum sit juramentum ipsos plerumque declinare praelectionem solennis formulae, utpote quae rudioribus admonendis recepta. Quapropter si iudex nihilominus eadem ipsis ruborem excutere continet regestum meminit: Es möchte der Richter mit Verlesung dieser Formul ihn verschonen; Er wüßte Gottlob wohl was ein Eyde wäre/ und würde er sein Gewissen schon selbstn beobachten/ Cujus tamen protestationi an in omnibus & singulis judiciis ratio habeatur, jure meritoque dubito, propterea quod formula haec non solum indolem perjurii doceat, sed & potissimum territionem de evitando perjurio importet.

b) l. c. §. 13.

c) Has solennitates non esse plae adscribendas ritui cui- Solennitates aliquando accertere perjurium illustr. casu ridiculo.  
dam superstitioso sed interdum suo gaudere effectu demonstrat Excell. Dn. Ludovici dissert. de Solennib. Juram. c. 1. §. 24. Ubi lepidum hunc recenset casum: Contigit aliquando, ut in Consistorio, quod Custrini est in Marchia Nova alicui juramentum purgatorium per sententiam iudicalem imponeretur. Paratus erat reus ad juramentum illud praestandum. Digitos elevarat & jam formulam juramenti a Secretario consistorii praelectam recitare incipiebat. Quid accidit? Aperiatae erant fenestrae, prout mos ferebat, & in horto, quem ni fallimur, civis aliquis prope consistorium habebat, lepus, animal illud notum longis-

gisque auribus praeditum commorabatur. Hic forte for-  
 tuito, quia locus consistorii infima contignatione erat, gra-  
 du concitato in fenestram apertam sese conferebat. Res  
 si non omnibus, adminimum tamen juraturo incognita, tan-  
 tum ipsi metum incutiebat, ut diabolum in forma leporis  
 apparere, eumque perjurum statim ad infernales crucia-  
 zus abducere velle firmiter sibi persuaderet. Ast cum hoc  
 diversorium ipsi non adeo gratam videretur, digitos di-  
 mittebat, veritatemque facti ingenue profitebatur.

d) Qui scilicet inquisito dem Greul des Meinendes und die  
 darauff erfolgende schwehre Straffe recht geistreich und  
 nachdrücklich vor Augen zustellen weiß/ conf. Excell. Dn.  
 Ludovici l. c. c. i. §. 26. seq. Et Ejusd. Einleitung zum  
 Weint. Proceß Cap. 9. §. 57.

§. IX.

Recensentur casus quibus non inest perjuriū quamvis falso juratum videatur.

Spectata itaque juramenti judicialis indole, in-  
 de sua sponte nunc elucescit significatus perju-  
 rii judicialis. Antequam vero ipsas scrutemur  
 perjuriū species perpendamus paucis casus non-  
 nullos, ubi quidem perjuriū subesse videtur,  
 re vera autem ad ductum haectenus dictorum  
 nihil illius subsit. Sic I) pupillus si admittatur  
 ad juramentum, a) II) Ebrius, b) cui vino vel ce-  
 revisia intellectus est obnubilatus; III) Furiosus,  
 sive ejus morbum perspectum habeant sive  
 ignorent iudex vel partes, IV) Mentecaptus:  
 His enim omnibus deficit sana & matura men-  
 tis operatio ac deliberata voluntas, utpote quae  
 in-

Inprimis ad perjurium committendum necessaria. Porro V) si quis juramento asseverat id, quod quidem verum existimat, sed ex postfacto falsum deprehendit, hic, cum careat proposito fallendi, & fallere saltem voluntatis, falli vero infirmitatis & temeritatis sit, postquam se falsa jurejurando affirmasse cognovit, errorem corrigat, perjurus appellari nequit; c) Nec VI) ille qui promisit, quæ viribus suis sunt majora proprie audit perjurus. d) Item VII) si quis factum alienum sub juramento promittit e. g. Juro Titium esse soluturum. Sicuti enim juramentum sequitur naturam actus; ita hic interpretatio alia ratione institui nequit, quam me credere ipsum soluturum, vel me allaboraturum ut solvat, dein itaque probata promittentis diligentia, quamvis solutio haud sit subsecuta, jurato promittens temerarius quidem Nominis Divini profanator appellari meretur, non vero perjurus. e) VIII) Casus si contingat, qui promissa juramento corroborata ab initio possibilia ex postfacto reddit impossibilia v. g. promisit jurejurando Titius mille thaleros, versus Paschatos festum Mevio solvendos; At incendium supervenit, quod ex divite creditore pauperimum efficit Titium, omnemque standi promissis facultatem exorbet.

D

bet.

bet. f) IX) Eadem est ratio si iudex prohibet solutionem juramento pollicitam. Ita enim pene jurantem non stat, quo minus fidem adimpleat, cum impossibilitas ibi naturalis, hic vero legalis refragetur. X) Illum perjurii accusare iniquum foret, qui juramento satisfecit per aequipollens e. g. si quis solvere juravit, dein vero compensat. Ex quo enim compensatio sub se comprehendat solutionem, quorsum & collimat parcemium germanicum *Abrechnen ist gut zahlen* / talis officio suo est functus. XI) Si obligatio ex contractu enata & juramento corroborata remittatur juranti ab illo in cuius favorem jusjurandum additum; Hoc enim casu, cum resolvatur ipse contractus in cuius fidem sanctiorem juramentum adjectum, resolvitur quoque juramentum. Ipsa namque sana ratio dicitur, quod cessante causa & cesset effectus, quodque juramentum utriusque consensu antea celebratum, nunc utriusquedissensu subsecuto, reddatur ipso jure nullum. Fictu adhuc faciles forent casus vel centum, qui prima quidem specie spirare perjurium videntur, sed illis accuratius dein perlustratis, nihilominus ab eo deprehenduntur plane alieni. At sufficienter recensiti in praesentiarum, cum addi possint, si volupe est, reliqui horis succisivis a Bene-  
volo

volo Lectore meditationi & lectioni incumbente.

- a) Idem agnoscit Paulus l. 26. de jurejur. asserens: *Pupillum pejerare non videri, quia sciens fallere non videatur.*  
A ratione enim alienum est, ut ille, qui consentire nequit, se se valeat obligare conf. Carpz. P. I. C. 12 D. 9. n. 8.
- b) Vid. c. 14. 15. 16. Caus. 22. qu. 5.
- c) Conf. Gilhaus. arb. judic. crimin. cap. 2. tit. 4. n. 7. 8.
- d) Suae enim imputet adversa pars stultitiae, quod altorius animam inepta ejusmodi postulatione irretire peccato haud dubitarit. Non quidem eo inficias, hunc jurantem impingere in reverentiam Divinae Majestati debitam, gravissimoque peccato sese eo polluere, sed distant multis parasangis profanatio Nominis Divini & perjurium; de illa quaestio hic haud agitur, bene tamen de hoc.
- e) Vid. B. Strykius Caut. Contract. Sect. 1, c. 3. §. 39.
- f) Vid. Dn. Lyncker Respons. 187. n. 33.

§. XI

Nunc percurramus quae nonnulla jura-<sup>Juramentum</sup> <sup>testium.</sup>   
menta, quae prae reliquis saepe transformantur in perjuria, illorumque indolem examinemus nonnihil attentius. Sic primum sese offert *juramentum testium.* Non quidem lege Divina a) animadvertimus constitutum, ut testes jusjurandum praestent, neque admodum expeditum videtur, an origo juramenti testium apud Romanos b) consuetudini magis in certis casibus, quam legibus expressis adscribenda sit.

*Origo ju-  
ram. test.*

*Lerna per-  
juriorum  
demon-  
stratur.*

Longobardos c) ad minimum non semper a testi-  
bus exegisse juramentum habemus exploratum.  
Attamen ex quo Imperator Constantinus M. ut  
testibus haud juratis non credatur d) imperavit,  
& illa lex in Capitularia Francorum irrepsit, e)  
eamque in cleri emolumentum f) jus Canoni-  
cum g) confirmavit, juramentum hodie in par-  
tem abiit testimonii necessarium, h) adeo ut te-  
stis sine juramento, nisi illud ipsi adversa pars re-  
mittat, vix a iudice audiri soleat. Certe optan-  
dum foret, ut juramentum unicuique testimo-  
nio haud adderetur, sed loco illius uti apud Ro-  
manos & Judaeos antiquos poena obtineret te-  
stibus falsis eo gravior. Ita enim eveniret, ut  
non solum tam frequens in foro occurreret No-  
minis divini profanatio, verum & multi formi-  
dine poenae temporalis abstinerent a mendacio,  
id quod, quia uti peccatum saltem poenitentia &  
precibus aliquando expiandum nostri seculi ho-  
mines expendunt, reputatur pro nihilo, & hinc  
illae lacrymae, quod hujus mali contagio in ju-  
diciis quotidie serpat latius. Non enim in Rep.  
versamur Platonica, sed ad fecem pervenimus se-  
culorum, ubi cum regenitis & vere christianis  
rarissime nobis res est, sed cum hominibus af-  
fectibus deditis, qui, ut plurimum illis indulgen-  
tes,

tes, quicquid affectus inspirant, agunt & loquuntur. Id circo cum forma i) juramenti testium his constituatur verbis: Ich schwehre / daß ich in Zeugniß Sachen N.N. Klägern und producenten an einen / N.N. beklagten und producenten andern Theils belangende / darinnen ich zum Zeugen angegeben / auff Articul und Fragstück so viel ich derer befragt und mir bewusst seyn werden / die rechte reine / lautere und unverfälschte Wahrheit aussagen und berichten / und solches weder um Giff / Gabe / Geschencke / Haß / Meid / Freund- oder Feindschafft / noch keiner andern Uhrsach halber nicht unterlassen / auch meine Aussage biß nach eröffneten Zeugniß verschwiegen halten will / so wahr mir Gott helffe und sein heilig Wort / unicuique in sensus incurrit, quod metus, amor & odium ad perjurium committendum testes haud raro allecent.

Formula  
juram.  
testium.

causae  
perjurii.

- a) Numer. 35. Deut. 17, 6. 19, 15. Job. 8, 17. ubi de testibus agitur, nihil autem de juramento ab ipsis praestando adjicitur. Addas *Historiam Susanna* & deprehendes suffecisse apud Judaeos duorum testimonium absque ullo juramento prolatum. s. s. nullum a testibus exigis juramentum.
- b) Quamvis enim Cicero pro Fontejo & alibi passim juramenti jurandique formulae injiciat mentionem, subscribo tamen omnino doctissimae conjecturae *Illustri* Dni, Thomasi, illud juramentum consuetudini magis quam Nec leges ff. sed consuetudinis dicit adscribendum, si eum apud Romanos

manus in cri-  
minalibus tes-  
tibus impo-  
situm,

quam necessitati attribuentis. vid. *Ejusd. dissert. de fi-  
de juridica cap. 2. §. 61.* Concedo quidem in crimina-  
libus ut plurimum apud Romanos testes juramento  
fuisse constrictos, id quod ex variis locis, quae in Ci-  
ceronis occurrunt scriptis, apparet; sed idem obti-  
nuisse in causis civilibus, illudque probari posse nego  
& pernego. Defendat partes meas ipse Cicero in ver-  
bis quae reperiuntur *Orat. pro M. Fontejo*: *Ecquem  
hominem videmus, ecquem commemorare possumus pa-  
rem consilio, gravitate, constantia, ceterisque virtutibus,  
honoris, ingenii verum gestarum ornamentis, Marco Ac-  
milio Cauro fuisse? Tamen huius, cujus injurati nutu  
prope serrarum orbis vegebatur, jurati testimonio neque  
in C. Fimbriam, neque in L. Memmium creditum est.  
Noluerunt ii, qui judicabant viam hanc patere inimicit-  
is, quem quisque odisset, ut eum testimonio posset tollere.  
Quantus in L. Crasso pudor fuerit, quod ingenium, quan-  
ta autoritas, quis ignorat? Tamen is cujus etiam sermo  
testimonii autoritatem habet, testimonio ipse,  
quae in M. Marcellum inimico animo dixit probare non  
potuit. Accedit quod non solum juramentum a ju-  
dicibus potuisse remitti doceat Val. Maxim. Lib. II. c. ult.  
exempl. ult. ubi conf. *Thys in not.* verum quod si  
evolvas totum Pandectarum volumen, nullibi legem  
offendas, quae testibus, ut jurent, imponat, ideoque  
communis illa Pragmaticorum cantilena hic sibi omni-  
no vindicat locum; quod scil. lege non cantante nec  
nos cantare oporteat. Cum enim hic de forma &  
validitate testimonii quaestio volvatur, credibile vix  
est, ut, si juramentum olim testibus necessarium, illud  
Juri tam alto transiissent silentio.*

Nec illud  
Longobardi  
semper exige-  
bant.

c) Id quod apparet ex cap. 37. excerpt. ex lege Longo-  
bard. apud Baluz. capitul. Reg. Franc. T. II. p. 339. De  
decimis ut dentur & dare nolentibus secundum quod an-  
no praeterito denunciatum est, a ministris Reip. exigan-  
tur,



tur, eligantur quatuor sive novem homines optimi, vel pro-  
ut opus fuerit, de singulis plebibus juxta qualitatem uni-  
cujuscunque plebis, ut ipsi inter sacerdotem & plebem te-  
stes existant, ubi datae vel non datae fuerint. Hoc au-  
tem ideo tantos testes admittendos esse diximus, ne ibi  
juramentum aliquod faciendi necessitas incumbat.

- d) l. 9. C. de testib. Jurisjurandi religione testes, prius-  
quam perhibeant testimonium, jamdudum arctari praeci-  
pimus. Et ut honestioribus potius testibus fides adhibea-  
tur, simili modo sanximus, ut unius testimonium nemo ju-  
dicum in quacunque causa facile patiatur admitti. Et  
nunc manifeste sancimus ut unius omnino testis responsio  
non audiatur, etiamsi praeclearae curiae honore praesulge-  
at. Sed lex. 9. C. de testibus ejus inven- trix.
- e) Ita enim Lib. VII. Capitul. 283. apud Baluz. T. II. Ca-  
pitul. Reg. Franc. p. 1088. 1089. Testes priusquam de cau-  
sa interrogentur, sacramento debere constringi, ut jurent,  
se nihil esse contra veritatem dicturos. Hac etiam jube-  
mus, ut honestioribus magis, quam vilioribus testibus fides  
potius admittatur. Unius autem testimonium quamli-  
bet splendida & idonea videatur persona, nullatenus au-  
diendum. gra irrepsit in capitula- ria.
- f) Cujus clarissimum exhibet vestigium capit. 143. apud  
Baluz. l. c. T. I. p. 947. Ne judices quicquam de perfi-  
dorum excessibus extra sacerdotum conhibentiam judicare  
praesumant. Cleri ex hac lege interesse probatur.
- g) Cap. 51. X. de testibus. Respondemus, nullius testimonio  
quantumcunque religiosius existat, nisi juratus deposuerit  
in alterius praesudicium, debeat credi. inde confir- mata jure Canon.
- h) Vid. Ziegl. ad Lancell. L. 3. tit. 14. §. 6. & Merius ad  
jus Lubecense L. 5. tit. 7. artic. 11.
- i) Vid. Langens Isagoge ad Proc. Jur. Civ. & Saxon. p.  
1016. seq. Cum qua formula conspirat fere, qua usi  
sunt veteres, apud Carolum Cangium Glossar. voce testes  
p. m. 1227.

## §. XI.

*Referuntur casus, ubi ob metum, amorem & odium testes de perjuriis sunt valde suspecti.*

Etenim ut de veritate hujus asserti constet, speculemur nonnullos casus huc potissimum facientes. I) *Nominavi Metum*; Quem vero vel potentia partis gignit, vel damnum emergens, vel lucrum cessans, vel famae denique jactura. Ad primum membrum refero subditos in Principis sui causa testimonium denunciantes. Etenim quamvis usus fori a) ut ejusmodi testes remisso subjectionis juramento admittantur indulgeat, nihilo tamen secius semper semperque obstat hujus testimonii fidei metus a potentatu vel a gratia superioris injectus, qui minime cessat, quamdiu cives Principis imperio subsunt, etiam si illis ad hunc actum jurisjurandi facta sit gratia. Et haec est ratio sententiae Huberi b) statuentis, non quidem tales prohiberi esse testes, verum illos haud esse habendos omni exceptione majores, siquidem aliorum testium adsit copia. Ad secundum membrum pertinet, si venditor in favorem emtoris, cui alioquin ad praestandam evictionem obligatus testem agat. c) Si debitor pro creditore d) testimonium effert. Stimulante enim utilitate, quae fere semper semperque corruptis Seculi nostri moribus leges praescribit, facillime accidit, ut ejusmo-

modi testis damni avertendi causa dicat ea, quae conscientia arguit mendacii. Tertium membrum illustrant casus 1) si donatarius testis sit in emolumentum illius, qui ipsi mortis causa aliquid dono dedit. 2) Si testimonium perhibeatur in compendium istius, de quo cognitum habet testis illum in favorem sui condidisse testamentum. Hic enim metus ne cadant illo lucro, quod explorata spes pollicetur, causam subministrat, quare ejusmodi testes, usus suos aucupantes in crimen perjurii facillime sese praecipitent. Quarti membri exempla sunt, si advocatus in illa causa, cui patrocinium praestitit e) & procurator pro clientulo f) det testimonium, hic enim ambitio & existimationis aucupium, quod honorem inhiat, ita partes clientis defendendi, ut e lite discedat superior, compluries impellit animum, ut nuncium remittant veritati; Quibus & addi posset surrogatio & corruptio testium, quae quamvis detestanda & haud credenda a Christianis, tamen quotidiana de ejusmodi testibus loquitur fori experientia. II) feci mentionem amoris. Huc pertinet si frater in causa fratris vel sororis, parentes in causa liberorum, liberi in causa parentum testes agant. Mores quidem nostri plenam huic testimonio ad-

*Suspicio per-  
jurii ob amo-  
rem.*

dere fidem existimat Carpzovius, g) modo non adfit patria potestas, bonorum communio & cohabitatio. Sed amor ex vinculo sanguinis conflatus emancipatione, figmento illo Romano, superveniente non exspirat, nec quod bonorum communio & cohabitatio deficiat, sat argumenti videtur, affectum naturalem esse intertinctum, cum amor iste non civili illo & DD. commento inuitatur, sed ipsa natura. Ideoque B. Strykius h) emancipationem in hoc juramento suspicionem ex vinculo sanguinis propullulantem haud exorbere recte existimat. III) dixi Odium. Illud autem vel manifestum ut capitale est, & multis innotuit, vel clandestinum seu paucissimis cognitum. De priori parum est quod metuamus, cum ejusmodi testes nec leges i) nec DD. k) admittant; imo potius famosus Jctus ille nequam Barth. Caepolla l) tanquam cautelam suggerat; Ut illi, qui nobis futuro suo testimonio gravis & nocivus videatur, infringamus colaphum, quo enim facto, subsequi existimat praesumptionem inimicitiarum & odii, causam sufficientem, ad objiciendum impedimentum testimonio alioquin nobis noxioso. Sed sicuti omnino habemus, cur de cautelae hujus flagitiosae effectu, quem ipse  
 Ca-

*Suspicio  
 perjurii  
 ab odium.*

Caepolla m) incertum credit, dubitemus, ita hoc saltem hic addimus, quod odium clandestinum ex invidia forsan aemulatione, vel nefcio, qua alia causa innatum parili ratione ad pandendum perjurium invitet. Etenim odii natura non solum in eo constituenda, ut illum, quem novercali animo intuemur, fugiamus, verum & in hoc potissimum ut ipsum incommodo afficiamus atque famae fortunaeque jactura. n)

- a) Vid. *Carpz. P. I. C. 16. D. 64. Klock Vol. 4. Conf. 36. n. 32. seqq. Myns. Resp. 16. n. 14. & DD. passim.*  
 b) *Huber praef. ad ff. de testib. §. 10. p. m. 107.*  
 c) Vid. *Umm. disp. ad proc. s. thes. 2. n. 22.*  
 d) Vid. *Carpz. P. I. C. 16. D. 67. n. 6.*  
 e) Add. *Reuberus de testib. P. II. n. 167.*  
 f) *Menoch. de arb. jud. quaest. 73. L. 1.*  
 g) *Carpz. P. I. C. 16. D. 48.*  
 h) *B. Stryk us. Mod. tit. de testib. §. 9.*  
 i) *l. 3. pr. & in fin. ff. de testib. l. 1. §. 24. ff. de quaest. Nov. 90. c. 6. Auth. S. testis C. de testib. c. 6. 7. 10. 13. & 19. x. de testib.*  
 k) *Brunnem. in Proc. Crimin. cap. 8. membr. 2. n. 21. Hopp. diff. de inimic. capital. §. 22. 65. Farinac. de testib. L. II. qu. 13. n. 5.*  
 l) Ita enim Caepolla in editione, quae Francofurti ad Moenum anno 1587. cum praef. Fichardi aliorumque ICTorum cautelis in folio prodiit *caut. IV. n. 1. p. 5. hal-lucinatur: Siquis non habet nisi unum testem contra te, secundum aliquos potes adhibere, vel fieri facere hanc malitiam, videlicet quod tu des ei unam alapan cum ille testis producit contra te, postea oppones, quod est tuus inimicus,*

m) l.c. ubi addit: *contra istam malitiam habes remedium. Nam inimicitia interveniens facto ejus contra quem producitur testis, non repellit ipsum testem omnino, sed hoc judici committitur conf. Mascard. de probat. concl. 1051. n. 18.*

n) Optime Ziegler Dicast. concl. 13. §. 35 *Inimicum meum mihi bene cupere, violenta praesumptio est. Magis naturalis est ea, quae ab inimico pessime expectanda dicitur. Vindictae enim dum cupidus est extra metas plerumque vagatur, suamque in infinitum extrahit ultionem neque injuriae illatae neque satisfactionis acceptae justus moderator & arbiter. Tandem, pergit §. 36. certum est non requiri praecise odium verum, sed sufficere praesumptum &c. Qua ratione etiam testes propter causas ex quibus praesumpta inimicitia resultat, repelli potest, ut maxime de vera inimicitia non constet, & testis ipse dicat, se nullam fovere inimicitiam.*

### §. XII.

*Juramentum Cal.  
gen.*

Sequitur juramentum Calumniae generale quod de lite bona fide prosequenda praestare partes solent, eorundemque advocati: *Er glaube und wisse nicht anders denn eine gute Sache zu haben / er wolle auch keinen unnöthigen und gefährlichen Aufschub der Sachen suchen oder begehren / und so oft er unrecht gefragt würde / die Wahrheit nicht verhalten / sondern aufrichtig anzeigen und aussagen / auch der Sachen halber niemand anders / denn demjenigen so das Recht zulasset / etwas geben oder verheissen / getreulich / und ohne Befehde: Certus unusquisque*

que temeritatem litigantium, dilationes frivolas, *Ob litigan-  
tium ne-  
quitiam  
ut pluri-  
mum  
transfor-  
matur in  
perjuri-  
um.*  
cavillationes, officias & nummarias causae com-  
mendationes, nostro foro perquam familiares,  
ac insitas, perspicuus ac intentus contemplans,  
ingenue fatebitur, quod toties miraculum con-  
tingat, quoties hoc juramentum lite per senten-  
tiam finita nullo perjurio sit consceleratum. a)  
Eisdem enim laboramus adhuc hodie moribus  
pessimis, quis olim nequitia advocatorum &  
perfidia partium polluebant, tempora Taciti b) *De Advo-  
catorum  
perfidia  
Taciti &  
Marcellini.* c) Ille etenim nec quicquam pu-  
blica mercis tam *venale fuisse asserit, quam advo-  
catorum perfidiam,* & hic de illis conqueritur, quod *Marcelli-  
irresolubili nexu vincientes negotia laborent, ut omnis  
quies litibus implicetur, & nodosis quaestionibus de in-  
dustria judicia circumscribant, quod litigare frustra  
quoslibet innocentes hortentur, & cum ad inopiam mu-  
niendarum venerint allegationum ad effrenatam defle-  
xant convitiandi licentiam, nec fas ullum prae oculis  
habeant, sed tanquam avaritiae venundati & usi-  
capti nihil praeter interminatam petendi licentiam no-  
rint, & si quem semel intra retia ceperint, cassibus mille  
impedient, septem vendibiles introitus praeparent, di-  
lationum, examina longissima contextentes.* Ad mini-  
mum operosa nostra fallax & per ambages sum-  
tuosa litigandi ratio Helvetiis d) *Helvetii  
rejecerunt  
juramenta  
juramentum Cal-*  
tum calumniae, verum etiam integrum Jus Justi-

Item Sa-  
xones  
Magde-  
burg. &c.

nianaicum ejusque processum. Imo conten-  
tiosi illi & subdoli e) litigantium conatus mul-  
tos Imperantes eo inclinarunt, ut reprobarint  
& rejecerint juramentum hoc calumniae, ut de  
Saxonia, f) de Ducatu Magdeburgico g) & mul-  
tis Belgii foederati h) civitatibus autores passim  
testantur.

Quaerelae  
ICtorum de  
abuso hujus  
juram.

a) In hoc assertum quadrat sententia Socini ad c. 1. x.  
de juram. cal. Nostra aetate magis de calumnia com-  
mittenda, quam evitanda jurant litigantes. Nam tan-  
ta facilitate & levitate hoc juramentum passim in judi-  
ciis tam a partibus, quam eorum procuratoribus praesta-  
tur, ut plane in contemptum abierit jurisjurandi religio.  
Et Baldi in l. 27. C. de evict. Juramentum Cal. in qui-  
ens, hodie ne obulo quidem aestimandum, quia facti  
sumus contemtores Dei & Religionis. Cum quibus  
conspirat Ant. Thesaurus quaest. forens. L. 1. qv. 40.  
n. 3. Ego dicerem, scribit, cum Maranta, melius esse  
hodie cessare ab exactiione hujus juramenti, ne ponantur  
in discrimine litigantium conscientiae, qui tam facile  
jurisjurandi religionem contemunt &c. conf. Gail.  
observ. 85. n. 4. L. 1. Add. Oldend. Tom. 2. class. 1. act. 7.  
in fine & Dn. Sirykius Melet. V. c. 1. §. 4.

Helveticorum  
causae, quare  
rejecerint jus  
Jusjuram.

b) Lib. II. cap. 5. Annal.

c) Lib. 30. cap. 4.

d) Ita enim Joach. Simlerus Lib. 2. de Helvet. Rep. Con-  
roversiarum disceptationi quae hodie in usu est, & ju-  
diciis illis nostri temporis, in quibus ex jure civili Ro-  
mano us dicitur, nostram agendi & disjudicandi rati-  
onem anteponendam duco, & id judicio bonorum & liti-  
giosorum hominum me probaturum confido. Primum  
enim negari non potest, plerosque causidicorum non tam  
justi-



justitiae & aequitatis, quam juris studiosos, qui singula verba, & syllabas legum venantur, & suo arbitratu exponunt, captiunculas aliquas simplicibus struere. Deinde cuncta fere ab his ad privatum commodum referuntur: Unde non explicandis sed involvendis & obscurandis controversis operam dant, ita fit, ut lites in multos annos extrahantur & saepe etiam ad nepotes transmittantur, summa cum molestia utriusque partis &c. Unde non immerito quidam Pragmaticos hos & causidicos, sanguisugas & Hirudines appellare solent, qui opes vulgi & ipsum etiam sanguinem exsugant &c. Quod si in nostris judiciis nonnunquam error aliquis committitur, in causis implicatis & obscuris, quae tamen rarius occurrunt, nequaquam tamen tantum damni inde dati, quantum exitium illa prerogatione accipitur. conf. Conring. de orig. Jur. cap. 32. Huc & pertinet integer Tractatus Godfridi Warlesii Schaffhusani von zeitigung der Gerichts-Händel.

e) Sed quae hactenus de Advocatis affirmata sunt cum mica falis interpretentur, rogo, ita scilicet ut citati auctores censoria virgula notent solummodo rabulas, judiciorum ordinationes in cautelas technas & perjuriam commutantes die Gerichts-Maaderer welche auch die gerechtesten Sachen zuverdrehen wissen/ uti eos appellat ipse Advocatorum Patronus Carpzovius P. I. C. I. D. 17. Jure meritoque vero vindico honestos & integrae frontis Advocatos, utpote quos optimus quisque veneratur, laudibusque persequitur.

*Visuperantur  
Rabulae, lam-  
dantur inte-  
grae frontis  
Advocatio*

f) Sic glossator ad Weichb. L. III. artic. 88. merke daß der gemeine Erb vor Gefahrde nach Sachsen-Recht nicht statt hat. Cui assentiunt omnes DD. Saxoniae vid. Raucbb. P. I. qv. 10. n. 1. Carpz. P. I. C. 12. D. 25. Berlich. P. I. Concl. 31. n. 4. ac DD. passim. Simile tamen ibi hodie obtinere juramentum secundum Decisionem Saxon. 70. autor est Excell. Titius ad Laurerb. observ. 339. Et Exc. Dn. Menckenius Dissert. Jur.

*Abrogatum  
quidem in  
Saxonia hoc  
juram. Sed  
illius loco  
simile quod-  
dam int. edu-  
sum.*

*Jur. Comm. & Saxon. secund. ser. Prael. Huberi n. 149. asserit: Advocatos in iudicio Mercatorio Lipsiensi secund. Ord. Merc. tit. 5. juramento esse obstrictos, quod calumniae fere contineat.*

g) *Vid. Declaratio Ordinat. proc. de ann. 1696. c. 7.*

h) *Vid. Gudelin. de Jure Noviss. Lib. 4. c. 8. in fin. Groenew. de LL. abrogat. ad §. 1. I. d. poen. tem. litig. Sande Lib. I. tit. 9. Def. 1. & seq.*

### §. XIII.

*Juram.  
Cal. spe-  
ciale seu  
malitiae,*

Pergo ad juramentum *cal. speciale*, id quod Jus Canonicum & praxis juramentum malitiae a) nuncupant. Quo jurans id, quod petit, se sincere bonaque fide petere asseverat; Daß er von seinen wieder N. habenden und vor diesen Gerichten rechtshängigen Sachen e. g. 1000. Rthlr. betreffend/ seinen Gegentheil den Haupt-Eynd nicht aus Befehrdede oder böser Meinung/ noch zu Verlängerungder Sache/ sondern allein zur Nothdurfft deferiret habe. b) Saepissime hic accidit ut facta, quae hoc juramentum exigunt, propria & communia sint, & cognita utrique litigantium. Quo praesupposito deferens aut juramentum principale calumniose & temere defert, & fit perjurus, aut bona fide & conscientia sua fretus juramentum malitiae in se suscipit, & pars adversa, juramentum principale praestans, perjurii reatum necessario incurrere videtur. Volvitur quippe quae-

*Id quod  
si de factis  
propriis  
praestetur  
suspicio-  
nem com-  
missi per-  
jurii  
gignit*

quaestio de facto inter litigantes ipsos celebra-<sup>gravissime-</sup>  
 to, quod neutri jurantium occultum est, sed <sup>man.</sup>  
 utrique exploratum, adeo, ut si rem ipsam paulo  
 curatius intuearis, utrumque & illum scilicet, qui  
 juramentum principale enunciat, & illum qui  
 juramentum malitiae praestat, jurare de verita-  
 te animadvertes. Etenim cum hic juramento  
 illud affirmet, quod iste juramento iterum ne-  
 gat, sibi invicem autem contradictoria simul ve-  
 ra esse nequeant, alteruter jurantium, ut com-  
 mittat perjurium, harum circumstantiarum ju-  
 bet necessitas. Et ut mens mea adhuc constet  
 liquidior, serenabo eam casu qui sequitur. Ti-<sup>Illustratus</sup>  
 tius vendit Cajo aedes suas; Quas intrat Cajus, <sup>fingendo</sup>  
 quas ad domicilium habitationemque accom-<sup>casu n.</sup>  
 modat; sed vix tectis successit, cum de pretio  
 sibi solvendo classicum canat Titius, conten-  
 dens mille thaleros, pro aedibus sibi a Cajo pol-  
 licitos; Id quod vero negat ac pernegat Cajus,  
 seque octingentos solum promississe asseverans.  
 Utriusque altercantium tanta est pertinacia, ut  
 non nisi iudice lis secari possit. Desunt testes,  
 desunt instrumenta, nec major nec minor huic,  
 quam illi patrocinator praesumptio. Quapropter  
 controversia hac in iudicium deducta, Titius  
 Cajo juramentum defert liti decisorium, hic vero

Titio juramentum malitiae. Nonne hic certo certius perjurium futurum? nonne Cajus juramento affirmat, quod Titius jurejurando negat? Concedis enim Cajo juramentum constare in eo, ut affirmet se scire sibi à Titio, mille thaleros esse stipulatos; Concedis jurejurando illud negare Titium; Concedis quoque certam indubitamque utriusque jurantis de pretio scientiam, hinc & concedas necesse est, ut si Titius bona fide juret, Cajus pejeret; Si vero Cajus juramento veritatem proferat, Titius sit perju-

Convenientia  
& Disconvenientia In-  
ram, Cal, &  
Malit.

a) Hoc juramentum solida quidem differentia opponitur juramento cal. generali, a Justiniano Imp. introducto *l. 1. C. de jurjur. propt. calumni.* parum vero aut nihil diferepat a juramento Calumniae, cujus usum apud veteres Pandectae innunt, *l. 8. §. 5. ff. qui satisd. cog. l. 34. ff. de jurejur.* Cum vero Pragmatici, quae probationes factorum totius causae comitantur, appellent Calumniae, reliqua vero de incidentibus negotiis malitiae, & ego horum effaro accessi, de verbis quae ut nummi valent amplius non disputans conf. *Huber. prael. ad l. iii. de pœnitente. litig. §. 2. p. 419.*

b) *Vid. Marini Comment. in Ordinat. Procef. Sax. Tit. 23. n. 105.*

Steniam B.  
Stryki.

c) Huc collimat sententia Consistorii Lipsiensis apud *J. L. Berger. Elect. ad Ordin. Proc. Sax. p. 808.* da wenn ein Theil das juramentum calumniae, der andere aber den Haupt-End und beyde super factis propriis schwehren eis des unter ihnen nothwendig falsch Schwehren muß etc.

§. XIV.)

## §. XIV.

Facilem quoque ad perjuria aditum aper-  
 unt *juramenta Dandorum & Respondendorum*, prae-  
 fertim si de facto proprio utriusque litigantis  
 ejusmodi juramenta admittantur. Quae ut tibi  
 persuadeas horum saltem perpende enunciatio-  
 nis formulam & vix habebis, quod dubites am-  
 plius: Ich schwehre / daß die von mir einge-  
 brachte Articul, so viel deren meine eigene Ge-  
 schichte betreffen/wahr seyn/ und was die frem-  
 den Geschichte betreffen / daß ich glaube / die  
 wahr zu seyn. a) Cui adjungamus juramentum  
 Respondend. Ich schwehre einen Eyd zu  
 Gott / daß ich auff meines Wiedertheils ein-  
 gebrachte und zugelassene position und Articul  
 einen jeden besonders, die Wahrheit antworten  
 wolle/ ob die so viel derselben meine eigene That  
 oder Geschichte betreffen / wahr/ und ob ich/ so  
 viel deren fremde That oder Geschichte belan-  
 gen/ glaube oder glaube nicht wahr seyn/ ohne  
 alle Gesehrde. b) Si ergo unicuique de facto  
 constet, nihilo tamen secius hic istud neget,  
 quod ille asserat, & tandem id uterque juramen-  
 to corroborat, dic sodes quomodo evenire pos-  
 sit, ut neuter illorum crimine lese aspergat per-  
 surii. c)

*Juramen-  
 tum Dan-  
 dorum &  
 Respond.  
 si de factis  
 propriis  
 enuncie-  
 tur eadem  
 laborat  
 suspicione.*

- a) Vid. B. Stryk *Uf. Mod. tit. de interrog. in jur. fac.* §. 57.  
 b) conf. B. Stryk *l. c.* §. 58.  
 c) Huic asserto subscribit pius ille Ictus Brunnemannus de *jur. Eccles. L. III. c. 4 §. 3. Valde mihi periculosa, inquit, haec methodus procedendi per positiones visa est &c. Hic ubi inter duo contradictoria lis est, non potest non a iudice praesumtum perurium, & qui sciens pejeraturo iuramentum defert, culpa expertus non est &c. Possset index ex una vel altera causa remittere iuramentum partibus ad iurandum paratis, sicut in facultate aliquoties ob metum periurii frastinus partibus ad iuramentum praestandum paratis, ne ipse iudicii locus periuriis maculetur.*

## §. XV.

*Juramen-  
tum in li-  
tem.*

Huic adjungendum est iuramentum in litem, utpote quo quis rem suam dolo vel culpa alterius deperditam vel subtractam aestimat pretiumque constituit: daß er wohlbedächlich nach fleißiger Examirung seines Gewissens den ihn zugefügten Schaden nicht geringer als e.g. 100. aestimiren könne a) &c. Hoc iuramentum communis Ictorum schola b) in affectionis distinguit & veritatis, ibi ob dolum adversarii pro affectu, hic vero ob culpam secundum valorem communem rem aestimandam esse, ex jure Civili deducere allaborat. Et hanc distinctionem quoad dolum & culpam retineri in foro posse propterea Schilterus c) non dubitat, quod nec principia juris patrii evertere, nec aequitati naturali videatur contrariari. Ipse tamen tandem

dem fatetur, Carpzovii d) sententiam nostro in foro esse pragmaticam, ut scilicet differentia inter juramenta in litem, affectionis & veritatis parum attendatur, sed potius iudicis committatur arbitrio, quomodo & quando deferendum existimet. Cum ergo de affectione in infinitum quidem jurare lex. 4. ff. de in lit. jur. indulgeat, attamen actorem lucri amor facile eo impellat, ut stimulante avaritia in nimium affectatumque affectum e) incidat, suspicio perjurienascitur, ideoque iudicis expostulat officium, ut antequam ad juramentum actor admittatur, exorbitantes affectionis rationes perpendat, & non nisi illis ad aequitatis ductum moderatis jusjurandum concedat. f)

Objurandi in infinitum licentiam suspectam est de perjurio.

- a) Vid. Dn. Beyer's Volckm. Emend. P. II. p. 234. conf. tamen Martini Comment. in Ord. Proc. Sax. tit. 31. §. 2. n. Fraicos usque 92. & 101. seqq. Addo hic obiter juramentum in litem nec Francos ignorasse, uti apparet ex lege Alamann. cap. 70. si quis alicui caballum involaverit, adpretiet eum Dominus ejus cum sacramento usque ad VI. solidos, si tantum valet, aut plus aut minus. quantum ille cum sacramento adpretiaverit in caput, tantum restituat fur ap. Baluz. Capit. Reg. Franc. Tom. I. p. 77.
- b) Vid. Struv. exerc. 17. §. 59. Hahn ad Wesenb. ad tit. de in lit. jur. Frantak eod. tit. n. 67. Schiltz. exerc. 23. §. 54. Dn. Beyer delin. iur. civ. priv. h. t. posit. 1. & alii DD. passim, a quibus tamen dissentit. Ulr. Huberus prael. ad ff. tit. de in lit. jur. §. 1. & ibi in schol. Illustr. Dn. Thomafus.

c) *Exerc. ad ff. 23. § 55.*

d) *Carpzov. P. I. c. 23. D. 19. & Decis. 265. n. 10. Cui adstipulatur Struv. Exerc. 17. §. 59.*

*Unde hic oriatur probabilis perjurii conjectura.*

e) Difficillimum hic quidem arguere jurantem perjurii, cum verus illius affectus certo perscrutari nequeat, indeque est, quare de periurio illius, qui in litem iuravit quaeri facile non solere, innuat l. fin. ff. de in lit. iur. Probabilis tamen oritur perjurii conjectura, si pretium valorem communem ultra modum nimisque excedat, nec admodum difficilis sit recuperatio rei similis, quae qualitate & quantitate respondeat illi, quam laesus amisit.

*Moderatio iudicis hic per necessarium,*

f) Circumponunt huic asserto praesidia & leges & praxis. *Congruere enim bonae fidei iudicis, ut taxationem iurando adiiciat, dilucide declarat lex 4. §. 2. ff. de in lit. iur. & B. Strykius per necessarium monet, ut moderatio iudicis hoc iuramentum praecedat Ul. Modern. tit. de in lit. iur. §. 10. Cujus sententiam non paucorum iudiciorum usus jam olim sustinuit, uti exemplar ejusmodi iuramenti in litem moderatione iudicis temperati suppeditat Richt. Vol. II. Conf. 229. n. 6. p. 782. Id quod ann. 1645. a Serenissimo Adolpho Friderico Duce Megapolitano praescriptum est & sequentem in modum praestitum: Ich Curth Kote schwebre zu Gott/ als in der zwischen mir/ Klägern/ an einen/ entgegen und wieder Conradum Curtium, Beslagten/ an andern Theil eingeholten / und den 22ten Januarii lauffenden Jahrs allhier in J. Fr. Gn. Cankley Bericht zu Schwerin publicirten rechtmäßigen Urthel mir zu Aestimierung meines Schadens/ so durch des Klägers Abnahm meiner Sachen mir zugefügt/ das iuramentum in litem zuerkant worden/ die Fürst. Herrn Directorn und Rärhe mir auch auff geschickte meine Designation eine gewisse Summe gesetzt/ über welche ich meinen Schaden nicht aestimiren solte/ benantlich 120. Rthlr. zum Fall die mir arretirte beyde Ambosse mir wieder eingeliefert*

*Exemplar ejusmodi iuramenti praevia moderatione iudicis praestiti.*



lieffert werden könnten/ oder da solches nicht geschehen wür-  
de/ 170 Rthlr. und mir dabey freigelassen/ meinen Scha-  
den nach Befindung meines Gewissens auch noch geringer  
zu aestimiren/ daß ich demnach bey guten Wohlbedachte  
und fleißiger Examinirung meines Gewissens/ den mir  
zu gefügten Schaden nicht geringer als auff 120. Rthlr.  
wann/ ich die Ambosse wieder bekommen / oder auff 170.  
Rthlr. wann ich dieselben nicht wieder bekommen solte/  
aestimiren könne/ so wahr mir Gott helffe durch Jesum  
Christum.

## §. XVI.

Huc & collimat *juramentum minorationis* par-  
ticulare propriumque Saxonibus, quo reus <sup>*Juram.*</sup>  
damnum per vim ablativam vel expulsivam <sup>*Minora-*</sup>  
actori illatum ab eoque sine juramento aestima- <sup>*tionis,*</sup>  
tum moderatur ac minuit: Daß obwohl N.N.  
seine wegen der von mir Beklagten geschehenen  
gewalthätigen aus den Guthe N. oder abge-  
nommen und erlittenen Schaden auff 1000.  
Gulden aestimiret und angeschlagen / ich doch  
in meinen Gewissen dafür achte und halte/ daß  
er dessen über 500. Gulden zum meisten nicht  
Schaden gehabt noch erlitten habe. a) Id quod <sup>*Id quod*</sup>  
sicuti cum juramento praecedenti in multis <sup>*adhuc ma-*</sup>  
incidat, ita ex illo eadem & major adhuc pro- <sup>*jori labo-*</sup>  
pullulare videtur perjurii suspicio, quam ex jura- <sup>*rat suspi-*</sup>  
mento in litem. Cum hic nulla admittatur ju- <sup>*cione per-*</sup>  
dicis moderatio, b) et ille, quem non puduit res <sup>*jurii ac*</sup>  
<sup>*juram. in*</sup>  
<sup>*lit.*</sup>  
alie-

alienas per vim auferre, nec religioni sibi ducet pejerare. c)

*Moderatur  
hic saltem li-  
quidatio  
Actoris, non  
vero a-sti-  
matio Rei,*

a) Conf. Richter *disp. de juramento minutionis* §. 28.

b) Vid. Carpz. P. I. C. 23. D. 18. Berlich. P. I. D. 88. n. 17. Richt. *disp. de juram. minut.* §. 44. & DD. Saxoniae passim. Illa enim moderatio, quae judici in hoc juramento competit, liquidationem saltem actoris respicit ejusdemque aestimationem injuratum, minime vero rei, jurantis, uti videre est, ex sententia supr. appell. Jud. Dresd. quam refert B. Rivinus *Exunt. Jur. ad tit. 31. §. 2. p. 1135.* darauß so viel zu befinden/dasß die in der fol. 3. befindliche Liquidation auf 1566. Rthl. angegebene Posten zusammen auf 800. Rthl. zu mäßigen/ inmaßen wir sie hiemit also moderiren und mäßigen / welche beßl. principal Rl. nebst denen dieser Sachen aufgewandten Unkosten gleichfalls nach vorgehender Liquidation und unserer Ermäßigung abzuzahlen schuldig / es könnte und wolte denn derselbige diese Summe vermittelst seines leiblichen Cydes vermindern/ damit würde er billig zugelassen &c. Quorsum & abit sententia a curia Lipsiensi lata, quam exhibet Philippi in Proc. Elect. Saxon. Tit. 31. Conf. i. n. 5.

c) Ita ratiocinatur B. Strykius *Us. Mod. tit. de in lit. jur.* §. 13. Sane, si adversarium non puduit res alienas per vim auferre, nec religioni ducet pejerasse &c. Ergo si cum viro honesto negotium foret, juramento hujus committi posset aestimatio, sed si cum invasore, raptore, spoliatore res sit, quis fidem habebit e us juramento?

### §. XVII.

*Juramen-  
tum Pur-  
gatorium.*

Hactenus perlustratis addamus adhuc juramentum, quod frequens quidem, sed perjurio contuminiatur ut plurimum. Purgatorium intel-  
ligo

ligo, quod iudex imponit iudiciis suspicionibus-  
 que onerato, ut per illud se iis eximat, suamque  
 probet purgetque innocentiam. Daß er nehm-  
 lich an der beschuldigten That unschuldig / vel  
 daß er davon nichts wisse / selbige nicht gethan/  
 auch andern keinen Rath und Beystand dazu  
 gegeben; Vel daß er klagenden Theile das und  
 das nicht zugesaget oder versprochen habe. a)  
 Ut nihil dicam de periculo causarum civilium b)  
 & matrimonialium, c) quae huic juramento  
 subjiuntur, per transennam tantummodo in-  
 spiciamus circumstantias criminales, d) quae ju-  
 dicibus ad iuramentum purgatorium imponen-  
 dum regulariter creduntur sufficere. Requi-  
 runt enim, ut I) veritas aliter investigari neque-  
 at, II) praesumptiones tamen indicia ac suspi-  
 ciones contra reum militent. III) tales autem  
 non reperiantur, quae ad injungendam torturam  
 sufficiant, IV) nec reo paucocinentur probabiles  
 rationes, quas pro defendenda posset allegare in-  
 nocentia. e) Haec si non nihil accuratiori mentis  
 acumine intuearis, hoc iuramentum fere ut pluri-  
 mum laborare perjurii suspicione animadvertes.  
 Ubi enim praesumptionibus ac iudiciis quis ita  
 gravatur, ut nec reperiantur excusationes, quibus  
 innocentiam suam probabilem sistat, & nihilo  
 tamen

*Quare de  
 perjurio  
 suspectum?*

G

tamen

tamen secius ipsi indulgetur, ut poenam vel corporis afflictivam, vel famam laedentem juramento avertat, formido hujus mali facillime perjurium extorquet. Etenim paucis mortalibus tanta est in DEum veneratio, ut mortem, fustigationem aut famae jacturam oppetere malint, quam in crimen incidere perjurii. f)

a) *Martini Comment. in Ordin. Proc. Sax. Lit. 32. §. 72.*

Obtinet in  
Civilibus,

b) Hoc juramentum hodie in civilibus multis in locis adhiberi, leges pariter ac praxis ostendunt. Ita enim *Constit. Elect. Saxon. 22. P. I.* Man hat sich verglichen/ daß justa ex causa in civilibus das juramentum purgatorium ex officio ein Richter besugt seyn soll zu erkennen/ ad quam vid. *Carpz. Add. Richt. Vol. I. Conf. 36. n. 19.* ubi affert praedictum. *B. Strykius Us. Mod. tit. de jurejur. §. 38.* Qui hoc juramentum in civilibus a Pomeranis esse acceptum probat, *Conf. Mevius P. IV. Def. 8. n. 11.*

In Matrimonialibus,

c) In matrimonialibus & hujus juramenti esse usum apparet ex *Constit. Elect. Saxon. 22. P. I.* Obwohl das juramentum purgationis heimlich in Ehe-Sachen kan auffgelegt werden/ v. *Carpz. D. 4.* qui tamen a se ipso dissentit *Juris eccles. L. III. D. 47. n. 15.* *Add. Ordin. Proc. Anhalt. tit. 8. §.* Wenn aber lebige Personen/ qui ita disponit, und beklagter Theil der ehelichen Zusage nicht geständig seyn wolte/ gleichwohl den Beyschlaß und fleischl. Vermischung gestände/ so soll derjenige/ der des Beyschlaßs geständig oder genugsam überwiesen schuldig seyn/ sich vermittelest eines Körperlichen Eydes zu purgiren und sein Gewissen zu reinigen/ daß er der geschwängerten oder beschlaffenen keine Ehe zugesaget.

d) In



*comme la punition du parjure paroit éloignée, au lieu que l'autre mal se montre tout près à fondre sur nous; on juge celui ci plus grand que le premier, à cause de sa proximité. Add. Pufend. Elem. L. I. n. 39.*

## §. XVIII.

*Objectio contra totam dissertationem.* Nunc, Benevole Lector, animus praesagit, te ita me esse allocuturum objecturumque: Ex haecenus tuis dictis concludo, quod nullum fere occurrat juramentum, cui non insit suspicio perjurii. Bene! At quid inde? Pergis: sic usum juramentorum rescindere allaboras, & jurantes calumniando fugillas; primum vero non cadit in arbitrium privati, & alterum offendit amorem, quo obstrictus est Christianus Christiano. *Ipsi respondetur,* Sed bona verba quaeso! Nec tollam juramenta, nec proximum jurantem afficio ignominia. Id saltem ago, id intendo, ut a profanatione Nominis Divini, foro nostro ita familiari litigantes absterream, atque ex communibus juris naturalis principiis demonstratum sistam, adesse suspicionem quae persuadeat, homines, ut plurimum affectibus indulgentes, & illis esse indulturos, si jurent. Si ergo virtus vel pietas nonnullos aliter formavit, illi exceptionem constituunt a regula, sed nec de his loquor, nec volo intelligi. Cum vero hos admodum paucos innumerabilis copia illorum mortalium, qui cupiditati

tati obtemperant, ita longissime superet, ut si centum videas homines, nonaginta novem affectibus obsequentes animadvertes, & vix centesimum virtuti deditum & pietati; haec paucitas & exceptio regulam non condit, sed major potius exemplorum numerus & quidem illorum, qui reguntur affectibus. Id circo cautela sit parti, cui vel juramentum deferendum vel referendum, ne facilem se praebet in eo, ut pars adversa litem jurejurando decidat, sed vel ipse juramentum praestet, vel transactione vel alia amabili compositione rerum suarum satagere operetur. Alioquin si ipsi de vitae & animi integritate adversae partis non constet, non solum bona sua periculis & jacturae, verum & nomen sanctissimum sanctissimae Majestatis Divinae offert profanationi, a) Si enim ille; quae tua sunt hactenus denegavit, mendacis que effecit, quo minus rebus tuis fruaris, eo ipso quod mentitus est, metum instillat, se esse, si juret, pejeraturum. b) Dein in primis iudicis exigit officium, ut quantum in ipso situm, omnem moveat lapidem, ne perjuriam committantur. c) Cum vero leges ipsi tanquam ministro, non vero arbitro normam praescribant, ejusdemque sit secundum legem judicare illamque applicare ad facta, minime autem eandem propria

*Cautela  
Partis  
circa de-  
ferenda  
juramen-  
ta.*

*Officium  
iudicis  
circa de-  
ferenda iu-  
ramenta.*

*Quomodo  
evolvo n-  
judicis po-  
restas cir-  
ca praepe-  
dienda  
perjuria,*

pria autoritate limitare aut corrigere, utpote quod ad legislatariam spectat jurisprudentiam, non vero ad judicialem, caute hic esse procedendum, & judicis potestatem circa perjuria praepedienda paululum impeditam, ita enodandam, existimo. Aut leges vel observantia fori judici largiuntur autoritatem, certis circumstantiis rejiciendi juramentum, aut leges inculcant, ut certis casibus illud judex omnino admittat. *Prius si contingit* & judex ex gravissimis circumstantiis hinc inde conspirantibus perjurium suspicatur, pie agit & legitime, si juramento haud concedat locum. Sed *secundo casu* ipsi non est facultas denegandi praestationem juramenti, quam leges in favorem vel partis vel ad jurandum parati comprobant. d) Hic autem judicis efflagitant partes, ut seria admonitione de vitando perjurio erga juraturum utatur, & verbis urgeat non nihil vividis, qua ratione perjurus se obnoxium sistat Deo, quem contemnit, judici, quem decipit, & proximo, quem laedit. e) Non quidem reprobandus est ille mos, qui avisationis de perjurio formulam typis conscriptam judiciis suppeditavit, f) quam dein praelegere illi, qui juramentum praestiturus, judices assolent; sed



fed majorem nobis persuademus hujus admonitionis efficaciam, si judex memoriter illius contenta parti. testi, vel inquisito secum reputanda proponat, cum ea, quae ex schedula leguntur non ita facile ac discursus percipiantur, nec tam clare circumvolvantur mente. Magis tamen adhuc judicem conscientiae & officio suo prospicere arbitraret, dum in casu quem regulariter leges juramento decidendum concedunt, jam vero ob circumstantias vel ratione ipsius rei perjurium futurum quasi certissime minanti, Principem adeat, g) & suspicionis perjurii causas luculenter exponens, roget supplex, ut ipse Princeps interpretationem authenticam addat, decidat & imperet, utrum & in hoc circumstantiarum discrimine juramentum admittendum sit nec ne? h)

*Cautela  
iudicis, ut  
suae par-  
cat consci-  
entiae.*

- a) Bene Augustinus, cujus verba refert Gratianus c. 5. *Menitum*  
Caus. 22. qv. 5. *Ille, qui hominem ad jurandum provocat, scilicet vero cum falsum juraturum vincit homicidam, quia homicida corpus occisurus, ille animam, imo duas animas ejus quem jurare provocavit & suam.* Conf. Mev. P. 2. D. 374. *Augustini de officio aver- tendi perju- ria.*
- b) Huc pertinet insignis locus Ciceronis in orat. pro *Q. Roscio Comædo*, quem excerptum suppeditat *Rittershu- sius Sacr. Lect. L. II. c. 5. p. m. 102.* *Quid interest inter per- jurum & mendacem? Qui mentiri solet, pejerare consue- vit. Quem ego ut mentiatur, inducere possum, ut pejeret, exorare facile potero. Nam qui semel a veritate desexit,* hic

*Locus Cicero- nis, qui negat mendacii & perjurii dif- ferentiam.*

hic non majore religione ad perjurium, quam ad mendacium perducere conseruit. Quis enim deprecatione Deorum non conscientiae fide commouetur? Propterea, quae poena a Diis immortalibus perjuro, haec eadem mendaci constituta est. Non enim ex pacatione verborum, quibus iurandum comprehenditur, sed ex perfidia & malitia, per quam insidiae redduntur alicui, Diis immortales hominibus irasci & succensere conseruerunt.

Judicis est, ut quantum in ipso situm, avertat perurium,

c) Judex enim est custos legum; Leges autem quae perjuriam puniunt, viam perjurii aperire non praesumantur l. 2. C. de indict. viduit. toll. Conf. Mev. P. II. 324. Ideoque rationi pariter ac religioni consentaneum est monitum Excell. Dn. Ludovici Einleit. zum Veint. Proc. c. 9. §. 51. Ein Richter wenn er auffer Verantwortung vor Gott und Menschen sein will/ muß alle seine Kräfte dran strecken/ damit ein falscher End verhütet werde. Add. Excell. 10. Sam. Stryk. Melet. 2. cap. 1. §. 13. seqq.

Quomodo intelligendus Glossator,

d) Et ita intelligendus est Glossator des Sächsischen Landes Rechts l. II. art. 1. v. schwören: Zum ersten so sichs begeben von Amtswegen/ daß der Richter zum Meinende zwinget/ sündiget er gar nicht; zum andern ob der Richter einen gestattet sich seines Rechts zu gebrauchen/ als um eine Sache zu schwören/ so sündiget er auch nicht/ ob er gleich wüßte/ daß er unrecht schwühre/ denn das Recht läßt ihn Schwören/ und nicht der Richter.

e) Vid. Dn. Martini Comment. ad Proc. Sax. tit. 20. §. 3. n. 89. seqq.

f) Vid. §. 8. praec. lit. a.

Monitum Keppenii ut Judex adeat Principem.

g) Quorsum & abit monitum Cœppenii Lib. II. Obs. 17. n. 4. si judex ipse credat aut existimet, vel saltem dubitet, se non posse jure sententiam ex actis ferre, si aē sententiae contrarian, hoc casu, quia palam ageret contra proprie conscientiae dictamen, justissimam habet se excusandi causam l. pen. de vacat. & non tenetur secundum acta & probata judicare quod

quod si faceret boni & innocenti viri non fungeretur officio  
 Sc. Ideoque ad superiorem referat &c.

- b) Principi enim tanquam summo legislatori competit  
 potestas abrogandi leges, limitandi & singularibus cir-  
 cumstantiis enascentibus, illas ita interpretandi, ut  
 Religioni & aequitati respondeant *vid. l. 1. l. 9. C. de le-  
 gib.* Aliud enim si jus, aliud si aequitas postulat, contro-  
 versiam hanc Princeps dirimit *vid. Struv. Exerc. 2. §. 47.*

## §. XIX.

Sed praestito nihilo fecius juramento, dein *Manife-*  
 vero perjurio manifestato perlustrandum adhuc *statoper-*  
 est effectus illius, & quid illud sequatur? Segre- *jurio re-*  
 gandum autem hic existimo *jus partis laesae, & spicien-*  
*nemesei judicis.* Ad illius quod attinet casus, eos *ad ad*  
 leges & DD. ita distincte evolvunt. Aut jura- *jus partis*  
 mentum a parte parti iudice approbante est *laesae &*  
 delatum, aut a iudice ex officio. Illi juramen- *ad neme-*  
 to conventio inest, qua id agitur, ut si pars *sin Judi-*  
 juraverit sive vere sive falso, deferens vel referens *cis,*  
 stare velit jurejurando, ac praestare id, de quo  
 lis agitata. Hoc juramento praestito non solum *Juramen-*  
 Jus Romanum a) verum & Saxonicum b) o- *tium a par-*  
 mnem perjurii probationem, causaeque retra- *ti delatum*  
 ctationem parti denegant; Cum juramentum *non re-*  
 maximum credatur litium expediendarum re- *scinditur*  
 medium, resque jurejurando decisa reputetur *manife-*  
 pro transacta, & major adhuc ipsi tribuatur au- *statoper-*  
 toritas quam rei judicatae, illoque praestito non *jurio,*

amplius quaeratur an pejeratum, sed saltem an juratum sit, certissimaque videatur illa conclusio, quod probatio non admittatur, nisi casus allegentur legibus excepti: b) Nec haecenus dictis obstare arbitror generalitatem legis finalis C. de R. C. quae propterea in casu, quem refert singulari, juramentum falso praestitum re-  
*Nec obst. l. sciendum disponit: ne cui ex delicto impium sibi f. C. de R. C. lucrum afferre nostris legibus concedatur.* Rationes enim casuum specialium ac exceptorum ipsam regulam generalem non infringunt, sed potius restringendae ad substratam materiam, cui inhaerent, imo ipsa verba antecedentia ex *hujusmodi perjurio* regulam generalem sequentem ad hujus legis speciem non obscure alligant, hinc ea quae de juramentis in legibus reliquis rogata imperataque reperiuntur, in cassum non abeunt, sed salva hujus legis exceptione sustinentur inconcussa. d) Sibi enim imputet laesus, quod adversarium de causa sua judicem constituerit, deferendo ipsi juramentum. Nec illi fit injuria; damnum enim quod quis sua culpa sentit, sentire non videtur, nec fraudatur qui scit aut consentit.

*Sufficitur  
 haec sententia  
 Jure Civili,*

a) Vid. l. 1. l. 5. §. 2. l. f. ff. d. iurjur. l. 56. ff. d. re iudic. & in primis l. 1. C. de R. C. *Causa Jurejurando ex consensu utriusque partis, vel adversario inferente, delato, praestito vel remisso*

misso decisa, nec perjurii praetextu retractari potest nisi specialiter hac lege excipiatur. Conf. Wissenb. & Brunnem. ad h. l.

- b) Ita enim *Constit. Aug. Elect. Sax. P. I. c. 15.* Wenn der Besh. den Eyd geschwohren / so soll stracks Inhalts der Acten / was darauff Recht / ist erkant werden / und da sich gleich R. erbieten wurden / zu beweisen / daß der Besh. unrecht geschwohren / soll er doch damit nicht zugelassen werden. Conf. *ad h. Const. Carpz. D. 1. 2. 3. ubi vide his praejudicia.* *Confirmatur Jure Saxon;*
- c) Vid. *l. fin. C. de R. C.* Hic heres juramentum defert illi qui ex testamento, quod suspicabatur deperditum, legatum contendit. Jurat hic, sed reperto testamento manifestatur perjurium; hinc quaestio enascitur, an causae retractioni locus relinquendus? Et Resp. affirmando. Rationem dubitandi suggerit *l. 1. C. de R. G.* Decidendi vero argumentum favor testamentorum inspirat. Sicuti enim transactio de illis, quae testamentis relicta, non inspectis tabulis nulla est *l. 6. ff. de Transact.* Ita nec juramentum intuitu rei testamentariae, legati scilicet, vel fideicommissi, praestitum testamento non inspecto de jure stricto effectu gaudet. Quapropter cum accedat dolus & mendacium eo facilius transactio haec juramento celebrata irrita habetur ac infecta.
- d) Quae sententia uti rationibus sustentatur ita & communi optimorum Ictorum suffulcitur suffragio. Vid. *Huber. tract. ad ff. de jurejur. §. fin. Brunnem. in Comment. ad G. l. Siruv. Exerc. 17. §. 54. Franzke. ad tit. de jurejur. n. 69. Dn. Berg Resolut. LL. obs. tit. de jurejur. qv. 3.* *Conclusio DD.*

## § XX.

Saepe autem accidit ut parte parti juramentum non deferente, illud iudex ex officio injungat, si scilicet causae ita dubiae, ut non nisi juramento decidi queant. a) Id quod cum nulla

Juramentum delatum ex officio a iudice parte

*haud defere-  
rente pro-  
bato per-  
juriore-  
scinditur.  
Instrumen-  
ta hic ad-  
mittenda:*

*Qualia?*

*Admit-  
tuntur &  
testes.*

nitatur transactione, inter litigantes inita perjurium repertis noviter instrumentis non solum probare, verum etiam illo probato causam ipsam retractare, jura laeso indulgent. Necessitate autem constringitur actor, ut instrumentis utatur noviter repertis ac solis, adeo, ut si noviter reperta ad demonstrandum perjurium non sufficiant, probatio evanescat. Quo ipso illa probandi ratio excluditur removeturque, qua actor priorem sustentavit Processum; Illius quippe effectus, illiusque vires per juramentum praestitum sententiamque subsequutam absorptae sunt ac sublatae se medio. Nec hic locus est illorum instrumentorum, quibus gaudere potuisset actor in priori processu, quibus vero antea uti ob dolum vel negligentiam est pigritus. Qui enim dolo suo ad perjurium invitat oscitanter ve res in judicio peragit, omnino dignus videtur ut causae patiatur jacturam. b) An vero & testes ad probandum perjurium admittendi? Quaestio est a Jctis gravissimis olim nuper & hodie c) affirmandi negandique principiis vexata vetilataque; sed salvo rectius sententium judicio libertate Academica fretus sequor sententiam B. Strxkii, perjurii probationem per testes affirmantis, ita tamen, ut ad illorum qualitatem

ocu-

oculum & animum judex referat eosque reji-  
 ciat si laborare illos collusionis quadam vel sub-  
 ornationis suspitione animadvertat, eorumque  
 fuisse copiam ante juramentum praestitum sen-  
 tentiamque subsecutam. Expediti enim juris  
 est, quod si de probationibus agatur, testium sit  
 eadem efficacia, quam instrumentorum, d) imo  
 testes in generali significato sub instru-  
 mentorum nomine comprehenduntur; e) probatio-  
 num namque via amplianda magis est quam  
 restringenda. Ut autem constet de fundamen-  
 tis dissentientium, ad illa praecunte B. Strykio  
 ita respondeo: I) Per vocabula *his solis* testes hic  
 minime excluduntur, sed illae saltem probatio-  
 nes, quae noviter non repertae, id quod ipse le-  
 gis contextus manifestat. II) Claudicat argu-  
 mentum: Possunt testes subornari. Ergo non  
 admittendi. Haec enim si valeret conclusio,  
 nulla amplius per testes & in aliis causis foret fu-  
 tura probatio. Accedit quod casus quando-  
 que contingat, ubi quis falsa composuit instru-  
 menta, manumque alterius ejusdemque sigil-  
 lum exacte est imitatus. Quis autem tam ob-  
 tusi ingenii? ut ob casum hunc raro existen-  
 tem inferre non erubesceret: Ergo ob illum me-  
 tum instrumenta contra praestitum juramen-  
 tum

*Resp. ad  
 Ambia.*

tum legale non admittenda? III) Probationem per testes majori laborare difficultate asserunt, quam documenta, sed quis propterea probationem per testes negaret vexaretque dubiis? Cum partim nulla lex exposcat, ut contrarium in continenti probetur, e contrario potius modorum probandi ordinariorum semper semperque habeatur ratio, partim experientia fori testis sit, quod contra recognitionem Documentorum numero non pauciores opponi soleant exceptiones quam ipsos contra testes. f)

a) Huc enim pertinet lex illa famosa 31. ff. de iurejur. Admonendi sumus interdum etiam post iurandum exactum permitti Constitutionibus Principum ex integro causam agere, si quis nova instrumenta se invenisse dicat, quibus nunc solis usus sit. Sed hac constitutiones tunc videntur locum habere, cum a iudice aliquis absolutus fuerit. Solent enim saepe iudices in dubiis causis exacto iureiurando secundum eum iudicare, qui iuraverit. Ad quam legem conf. Ant. Faber. Ration. Brunnem. h. l. B. Stryk. Us. Mod. tit. de iureiur. §. 39. & 41.

b) Conf. Hillig. ad Donellum L. 24. c. 19. lit. x.

c) Negant namque Donell. L. 42. c. 19. Ibi que Hillig. lit. f. Berlich. P. I. Concl. 35. n. 9. Ant. Faber C. L. IV. D. 27. Brunnem. ad l. 1. C. de R. C. Müller ad Struv. Exerc. 17. §. 56. lit. a. Dn. Martini ad Ord. Proc. Sax. Tit. III. §. I. Tom. I. Affirmant Lange Proc. cap. 45. n. 68. Schnob. Exerc. 8. §. 23. Mey. P. VII. D. 95. n. 5. Carpz. P. I. C. 15. D. 4. n. 5. Wissenb. Exerc. ad ff. 27. thes. 36. B. Stryk. Us. Mod. tit. de iureiur. §. 40. & disput. de Probati. contr. pract. iuram. leg. c. 3. §. 6. Excell. Dn. Böhmer introd. in ff. tit. de iureiur. §. 30.

Dissentias  
DD. circa  
probationes  
per testes.



d) l. 15. C. de fid. instrum.

e) l. 1. ff. de fid. instrum.

f) Vid. B. Stryk. diss. de probat. contr. praest. juram. leg. c. 3. §. 7. & Uf. Mod. de iureiur. §. 40. ubi testes ad perjurium probandum admissos asserit per sententiam Ictorum Wittenbergensium, quam dein subsecutae ex aliis locis tres conformes.

### §. XXI.

Sed gravior nunc enascitur quaestio, an scilicet posthabita illa indagazione, utrum iuramentum praestitum sit iudiciale in specie dictum, an vero necessarium, iudici LL. subministrarint cultum, poena certa afficiendi perjurum, qui actu externo despiciatui habuit Majestatem Divinam, labefactavit auctoritatem iudicis, partemque adversam dolo affecit ac damno. Certe jus Civile Gentile Romanum tam dubiam proponit responsionem, ut vix quid credas, tibi sit reliquum. Legimus quidem testes falsos ex Tarpejo dejectos, a) & Gellius b) autor est, captivos, ab Hannibale post apud Cannas victoriam Romam missos, perjuros a populo esse contentos discerptosque. At enim vero quemadmodum adhuc sub iudice lis est, an apud Romanos iuramento omnes testes constricti sint, imo hujus legis rigor jam diu in desuetudinem abiit & a Pandectis haud agnoscitur; c)

Ita

An iudici  
certa poe-  
na per ju-  
ro infli-  
genaa  
praescri-  
pta?

De iure  
Civili Ro-  
mano Re-  
sponso ob-  
scura.  
Responde-  
tur ad u-  
bia.

Ita perjuros a populo esse contemptos discerptosque non pœnam probat sed vituperium, a pari statutum & vindictam; ut nihil dicam de suspecta hic Gellii fide, cum Polybius d) autor fere coævus totam hanc historiam plane aliter recenseat, dein hic nihil occurrat, quod pœnam perjurii judicialis innuat. Nec quæstioni satisfacit, quod censores Romanos de juramento cognovisse atque animadvertisse in perjuros, asseras, cum pœnam illam censoriam lege quadam publica esse promulgatam, e) sine formidine oppositi affirmare nequeas. Tandem ob-

*Respond.*  
*ad l. 13 &*  
*l. 4. Stell*

jicis; quid multis verbis opus? Nonne *lex 13. §. 6.*  
*de jurejur. l. 4. stellionat.* coercent perjurium? Respondeo: Et hae leges rem haud exorbent. Etenim in priori perjurium punitur improprie sic dictum, quaque profanatio Nominis Principis Majestasque Imp. laesa vindicatur; altera vero dolum saltem crimenque stellionatus castigat, & in neutro occurrit pœna, quae profanationem Numinis Divini judicisque contemptam autoritatem ulciscendo propulset. Accedit

*Urgetur*  
*l. 2. C. de*  
*R. C.*

*lex 2. C. de R. C.* jurejurandi religionem satis DEum habere ultorem, disponens. Hic vocabuli satis proprietates omnem quamcunque pœnam ita excludere videtur, ut perjurium, si DEum excipi-

scipias neminem agnoscat vindicem. f) Arbitratur quidem Wissenbachius, g) summus ille <sup>Dissentit Wissenbachius ipse que respond.</sup> Iustus, Imp. Alexandrum hac lege publicam tantummodo denegare perjurii accusationem, non vero vetare extraordinariam. Sed hoc est petitio principii! Unde autem, haec probanda? Hic haeret aqua. Ipse enim Wissenbachius asserti sui ipsi incertus, per verba Taciti h) iusjurandum perinde aestimandum, quam si Jovem fefellisset, DEorum injurias Diis curae esse fateatur, Tiberii aeyo extraordinariam perjurii accusationem usuaem receptamque non fuisse; At asserti sui prioris incertus, tempus quo extraordinariae accusationis usus, procul dubio imaginarius, apud Romanos invaluerit, fugitivo transit silentio,

- a) Ita enim in *LL. XII. Tabb.* edit. Jac. Gothofredi in fontibus IV. Jur. Civ. lit. c. *si falsum testimonium DICAT SIT, saxo delictor,* <sup>Pœna XII, Tabb. fals. test.</sup>
- b) *Noct. Attic. Lib. 7. c. 18.*
- c) Cum enim illa lex XII. Tabb. atrox videretur & in <sup>Quae dein abrogata & ejus loco arbitraria inducta.</sup> civilis, successit in ejus locum poena arbitraria, uti apparet ex *l. 16. ff. de testib. Qui falso vel varie testimonia dixerunt, vel utriusque parti prodiderunt a iudicibus competententer puniuntur.* Vbi competententer puniri significare nihil aliud, quam convenienter varietati rerum, causarum & personarum sive pro qualitate circumstantiarum & gravitate ac modo admitti existimat *Puisc. Lexic. Antiquit. Roman, v. Testimonium, Tom. II, p. 744.*

Bene Gellius Noct. Attic. lib. 20. cap. 1. An putas, Favorine, si non illa etiam ex duodecim Tabulis de testimoniis falsis pœna abolevisset. Etsi nunc quoque ut antea, qui falsum testimonium dixisse convictus esset, e Saxo Tarpeje dejiceretur, mentituros fuisse pro testimonio tam multos, quam videmus?

- d) Epith. Lib. 6. quem locum excerptum deprehendes ap. Tholof Syntagm. jur. Univ. Lib. 50. cap. 6. n. 13.
- e) Afferit quidem Alexander ab Alexandro Dier. Geneal. lib. 3. c. 13. Quod de juramento cognoscere & in perjuros animadvertere, Censoriae fuerit potestatis; Dein quaeque addit: Observatumque, ut quem censores senatu amoverent, nota quoque & ignominia perstringerent, eaque quae ad publicam disciplinam pertinerent lege edita statuerent. Sed Alexandri hujus, scriptoris 17. seculi auctoritas tanta non est, ut cœcam ipsi habeamus fidem, in rebus, quae vitam ejus longe præcessere, de quarumque circumstantiis nihil commemorant Romani coaevi. Probabile potius & certo certius est judicium, quod de hoc Alexandri loco communicavit Illustr. Dn. Thomafius cum orbe erudito, id quod uti defecarum ita & notatu dignum suppeditabo integrum: Quod autem, inquit, Alexander dicit ea, quae de potestate. Censurum attulerat lege Censoria fuisse cauta, cujus etiam verba se adscripsisse putat, in eo haud dubie ad Ciceronis Lib. 3. de legib. respicit, ubi prope iisdem verbis lex de Censurum officio profertur. Nam quaedam parum commode in textu Alexandri mutata sunt, vel ejus propria incuria vel vitio describentium. Fallitur ergo Alexander egregie, dum putat lege quadam Censoria talia fuisse cauta de officio Censurum, quod miror non solum a Tiraquello non fuisse observatum, sed & ab aliis incaute ex Alexandro excerptum, quasi unquam in Rep. Romana de potestate Censuram sub tali formula lex lata fuerit. Evidens autem est,
- Cice.

Locus Alex.  
ab Alexan-  
dro de pœna  
Censoria ad-  
ducitur.

Refut. Vera-  
bis illustr.  
Dn. Thomaf-  
si.

Cicronem in libris de LL. non enarrare formulas LLgum Romanarum, sed recensere LL, in cerebro suo confictas, quales volebat esse in Rep. quae ex ejus ingenio aëbebat esse resp. perfecta, & ad ideam. Esi non negandum sit, cum in hac lege Censoria respexisse ad potestatem Censurum quam suo tempore habebant, atque ex illa legem istam conficasse. *Differiat. de judic. seu Censur. Mor. cap. 2. §. 9. §. 10. seq.*

f) Idem agnoscit glossator des Sachsen-Spiegels L. III. art. 21. n. 10. verba l. 2. C. de R. C. allegata ita exponens der Eyd ist allein Gottes Urthel/ und daher ergeth er zu gleich über des Leib und Seele/ der ihn unrecht schwehret. *Conf. Theodor. Crimin. cap 5. n. 19. Carpz. Rer. Crim. qu. 46. §. 22. 23.*

g) *Comment. in libr. VI. prior. Cod. ad h. l. 2. de R. C.*

h) *Ann. lib. I. c. 73.*

## §. XXII.

Ex quo vero Imp. Christiani, posthabito illo Romanorum Gentil, Imp. Severi principio, illos, qui in DEum delinquunt, etiam Principum legibus puniri a) <sup>Nec in Co- dice quae- stio illa re- peritur</sup> debere sunt arbitrati, non possunt non <sup>expedita.</sup> in Codice extare nonnulla poenae perjurii vestigia, quae tamen ita non sunt exculcata, ut proposito multum inserviant. Par enim ibi saltem legum occurrit, quae huc potissimum spectare existimantur, quarum tamen prima <sup>Resp. ad l. 41. C. de Transact.</sup> lex scilicet 41. <sup>41. C. de Transact.</sup> C. de Transact. b) non perjurio judiciali, sed tantummodo violatae transactionis juratae poenam constituere videtur. A transactione enim jurata recedens ibi notatur infamia propterea, quod

quod crimen commiserit stellationatus. c) Stellationatus namque crimen irrogare infamiam damnato d) scimus. Deinde privatio actionis rei que proprietatis non propter perjurium sequitur, sed propter mendacium, e) nec restitutio poenae, quae pactis probatur inserta perjurii animadversio appellari meretur, cum illa transactioni inhaereat, eaque violata, exigi posse constet. f) Accedit quod *lex haec* 41. C. de *Transact.* subsit adhuc disceptationi DD., an usu fori digna nec ne: g) Altera, quam hic subintelligo *lex est* 17. C. de *Dignitat.* h) quae quidem perjurii poenam expressam meminit, sed illam ad casum ibi specialem, seu ad personas illustres hoc crimine conspurcatas restringendam, non vero ad reliqua, quaecunque in iudicio committuntur, perjuriam extendendam esse putarem.

*Resp. adl.*  
*17. de di-*  
*gnit.*

a) *l. 1 in fin. C. de S. S. Eccl.*

b) Ipsa legis verba haec sunt: *Si quis major annis 25. adversus pacta vel transactiones nullo cogente imperio, sed libero arbitrio & voluntate confectas putaverit esse veniendum, vel interpellando iudicem vel supplicando Principibus vel non implendo promissa; eas autem, invocato Dei omnipotentis nomine eo auctore solidaverit, non solum notetur infamia, verum etiam actione privatus restituata poena, quae pactis probatur inserta, & rerum proprietate careat & emolumento, quod ex pactione vel transactione illa fuerit consecutus.*

c) *l. fin. ff. Stellationat.*

e) *l. fin.*

- d) l. 13. §. fin. ff. de his qui not. infam.  
 e) arg. l. fin. de R. V. Conf. B. Stryk Dissert. de abbrev. proc. per pœn. mend. §. 23. seq.  
 f) l. 37. l. 40. C. de Transact.  
 g) audiamus *Wissenb.* ad h. l. *Mores hodierni*, inquit, non <sup>Affertur de</sup> *recepere hanc constitutionem, in quam utpote iniquiorem Al-* lege 41. C. d. *ciatus invehitur, eamque non Imperatore Arcadio, sed in-* transact. sen- *tore eius Rufino, Praefecto Praetorio, ad quem emissa ac-* sentia *Wise-* *ceptam fert. Rufinus ille & Silico Aarcadii & Honorii* <sup>sententia</sup> *Tutores turpissimi audiunt legum cautionatores, quosque* *rapinis omnia fedasse memorant Suidas, Eunapius Sardi-* *anus, & Claudianus Poëta. Cum quo consentit Molin.* *dé Divid. & Individ. P. II, n. 578. Menoch. Conf. 355. n. 2.* *Cephal. Const. 370. n. 13. 14. Quibus tamen contradicit* *Brunnem. ad h. l. n. 13.*
- h) En verba ipsius legis huc spectantia. *Quotiens ex pri-* *vata cujuslibet interpellatione civili vel criminali viri il-* *lustres conveniendi sunt, nulla dandae fidejussionis concus-* *sione vexentur, sed per speciale privilegium suae committi* *fidei consequantur, juratoria ab his cautione tantummodo* *exponenda, quam si neglexerint, & contra insertum cau-* *tionis sacramentum ipsi vel eorum procuratores abfuerint,* *in pecuniariis quidem causis super possessione rerum ad eos* *pertinentium iudex competens, quod etiam juris auctori-* *tas & rei qualitas suggesterit, ordinabit. In eriminali-* *bus vero negotiis dignitate quoque, qua se per suum* *videlicet perjurium indignos esse probaverint spoli-* *ent, ut in eos utpote illustri dignitate per suum facinus* *privatos, in consulta etiam nostra pietate iudicibus legum* *severitatem liceat exercere.*

## §. XXIII.

Sed cum hactenus ex legibus Pandectarum & Codicis recensita adhuc summa, laborent obscuritate in

*Perjurii  
pœna se-  
cundæ ca-  
pit. Karoli  
M.*

*Secund.  
Indic. Ve-  
hmic.*

*Secund.  
Nemes.  
Karoli-  
num.*

in noviora nunc christianorum Imperatorum tempo-  
ra nostrum sese porrigit indagandi studium. Disci-  
mus autem ex Capitularibus Karoli M. a) eum perju-  
ro imposuisse manus jacturam. Atque passim Histo-  
ricorum b) & monumentorum c) nos docere videntur  
vestigia, & inter judicii Westphalici causas Vehm-  
frogicas, die Baumwürgig wahrent relatum fuisse per-  
jurium. Illud enim majores propterea pœna gravis-  
sima expiandum judicarunt, quod hic crimen videre-  
tur adversus Deum commissum, d) quo præsuppo-  
sito & Principi in illud graviter animadvertendum,  
ratiocinantes. e) Ex hoc enim emanat ex parte prin-  
cipio pœna excommunicationis f) & infamiae, g) per  
jus Canonicum perjurio dictata; Quae quamvis præ-  
xi Protestantium limitata attritaque sit, h) nihilo ta-  
men secius non omni destituitur effectu. Majorem  
tamen quaestioni §. 21. expositae Nemesis Karolina  
& mores judiciorum afferunt lucem decisionemque,  
ita scilicet, ut judici quidem omnino donem punien-  
di facultatem, si perjurum in judicio commissum, i-  
psam tamen poenam vel *expressam* asseram vel *arbitra-  
riam*. Illam appello, quae speciales praesupponit perju-  
rii judicialis casus, poena expressa per ordinationem Ka-  
rolinam notatos. Quorum I) si in casibus quos praesup-  
ponit Constitutio Criminalis quis pecuniae nomine vel  
lucris consequendi causa perjurium in judicio commisit,  
& amputatis punitur duobus digitis. I) Quae vero mem-  
brorum mutilatio an cum fine poenarum satis conci-  
liari possit, mei hic non est inquirere. Ceterum præ-  
xi invaluit Germaniae, ut non integri duo digiti, sed  
saltem priores illorum articuli, quibus juratum, ab-  
scindantur. k) II.) Si quis Vrpheam absolutione non  
impe-



impetrata violavit, & eadem pœna sequitur, quae in casu priori. Cui vero Jus Saxonicum Electorale addit relegationem, m) amputationem <sup>Quenam</sup> vero digitorum interdum plane remittunt. n) Si vero <sup>pœna Ur-</sup> secunda vice Vrphedam frangens revertatur, vir- <sup>phedae de</sup> gis caesus, relegatur in perpetuum; o) sed tertia <sup>jure Sa-</sup> vice rediens plecti solet capite. p) III) Si quis suo per- <sup>xon.</sup> jurio seu testimonio falso innocentem quendam morte affecit, & pœnam luit talionis. q) Ad arbitrariam <sup>Secund.</sup> quod attinet pœnam, illa vel pecuniaria r) est, vel car- <sup>moros Ju-</sup> ceris, s) vel relegationis, t) vel fustigationis, u) pro <sup>dicios.</sup> ut dolus, damnum illatum, lucrumve perjurio acqui- sifrum minuit hoc delictum, vel adauget; id quod a judicis arbitrio inprimis, dependet ac judicio. x)

a) Vid. *Capit. 10. Karoli de ann. 779. ap. Baluz. Capit. Reg. Capit. Karoli Franc. Tom. I. p. 197. Add. p. 425. 431. 795. De eo qui per- M. jurium fecerit, nullam redemptionem det, nisi manum perdat. Conf. lit. g.*

b) Ita enim *Henricus de Hervordia*, qui sub Karolo IV. v. <sup>Verba H. de</sup> xit: *Karolus in patriam, de qua antiquos Saxones fuga- Hervordia & verat ultra viseram, de Francia, efflata Hasbania & Ar- Aen. Sylvi, dania populum novum introducens, terram eis dedit per- perjuri inter causas veht- petuo possidendam: Sic tamen quod regionis totius pro- Frugi. as re- prietatem de eo dederit, videlicet patriam illam in fide ferentium. Christi & fidelitate Regis manutenerent, propter quod & legem secreti judicii, quod patriae illius lingua Behme dicitur, studens regionem ipsam expurgare furtis, quod terra saluosa sit & latibunda, per juriis etiam & prodicionibus sibi crebro compertis, ibidem perpetuis temporibus inviolabiliter inter Rhenum & Viseram observari sancivit. Cum quo consentit Aeneas Sibiuv de statu Europae sub Friderico III. Imp. c. 29. Karolus M. inquit, multa cum Westphalis praelia gessit, eosque magnis affecit cladibus, coegit-*

coegitque Christi religionem amplecti, relicto idolorum cultu: quam cum saepius abnegassent, nec iusjurandum adverterent, ut metu pœnae rebellionem compesceret, occultos instituit iudices, quibus potestatem dedit, & quam primum pejerasse aliquem comperiissent, aut fregisse fidem, aut aliquid aliud flagitium commississe, mox illum supplicio afficerent, ubi primum comprehendi posset, nulla citatione praevia, aut defensione praemissa. Elegit viros graves & recti amantes, quos plectere innocentes haud verisimile fuit. Terruit ea res Westvalos, ac demum in fide continuit, cum saepe in nemoribus & proceres & mediocres viri laqueo suspensi invenirentur, nulla accusatione prius audita. Quaerentibus tamen causam, contabat fregisse fidem, aut magnum aliquod scelus commississe, qui necati reperiebantur. Vid. Atebom, Rer. Germ. Tom. III. Tr. Fremenf. Saxon. cap. 12. p. 24. seq. Vbi invenies haec loca excerpta.

c) Vid. Datt. de Pac. publ. L. IV. c. 3. n. 45. p. 742. seq.

Locus ex instrumento quodam ap. Datt.

d) e) Vid. charta, quam exhibet Datt. l. c. p. 743. Vbi non nemo, cujus nomen Aberlin Sleiger / qui celata servili conditione in numerum scabinorum se recipi passus, dicitur perjurio fidem, qua Deo & imperio obstrictus est, laesisse. Das aberlin Sleiger have den Fryegreven und das Frye Berichte mit syne bosen unvaren Anbringen bedrogen/und Goede vom Hemel und dem heiligen Riche lavelois/ truwelo is uno meinheidig worden ic,

Pœna excommunic. sec. ius Car. & ius Eccles. Brandenburg.

f) c. fin. 22. qu. 1. c. si quis convictus 22. qu. 5. cum quo censentur Eurfürstl. Brandenburg. Kirchen-Ordnung c. 22. §. 7. Vbi perjurii inter illos recensentur, so in Bann gethan und aus der Christlichen Gemeinde ausgeschloffen worden/ welche nicht anders/ als durch öffentliche Kirchen-Busse in coetum fidelium wieder können recipiret werden.

Infamiae sec. ius Car.

g) c. infames 6. qu. 1. c. si quis convictus 22. qu. 5. cui ad stipulatur Glossator des Sachsensp. Lib. 3. art. 83. n. 4.

daß

daß aber alle Meineydige ehrloß seyn hast du zc. Et Ne-  
 melis Karolina art. 107. welcher vor Gericht einen gelehr- Sax. Conf. |  
 Carol. & Lubec.  
 ten Meineyd schwehret/ soll dazu verleumdert/ und aller  
 Ehren entsetzet seyn. Item jus Lubecense Lib. IV.  
 tit. 14. welche falsch geschwohren und Meineydig worden/  
 sollen andern ehelichen Leuten nicht gleich/ sondern  
 anrücklich gehalten und geachtet werden.

- b) Ita enim de excommunicatione Excell. Dn. Böhmer, Excommu-  
 nica effectum  
 ap. Prote-  
 stantes attri-  
 sum prob.  
 verbus Exca-  
 Dn. Böh-  
 meri.  
 Jctus inprimis propter solidam juris Canonici sibi ac-  
 quisitam scientiam & apud externos celeberrimus, Tra-  
 ctatu nuper admodum edito sub Titulo Jus Ecclesiasticum  
 Protestantium p. 898. differit: Est quidem excommunica-  
 tionis usus in Ecclesiis Protestantium non penitus abolutus  
 ut ut rarior forsitan sit, interim tamen eousque effectum su-  
 um non extendit, ut omne commercium civile etiam ex-  
 cludat. Vid. Ordin. Coburg. noviss. p. 272. Equidem  
 Lutherum cum Theologis & Jctis Wütebergensibus in pri-  
 ma Confessorii constitutione ita censuisse refert Dn. Feche  
 Tr. de Excom. p. 32. Zudem soll der Bann eine Bürgerz-  
 liche Straffe mit sich bringen als eine suspensionem de  
 officio, item auff eine zeitlang Absonderung vom Rath-  
 Stuhl item Verbietung seines Handwerks/ seiner Nah-  
 rung das soll weltliche poen seyn. Ipse tamen arbitratu-  
 nunquam hanc poenam in praxin deductam fuisse, quod e-  
 go quoque arbitror, quia naturae excommunicationis, quae  
 ad civilia haud porrigenda, aperte repugnat. Nec B. Lu-  
 theri auctoritate deterreor, quo minus ita sentiam, cum  
 facile ei condonari queat, quod quaedam imperfecta reli-  
 querit, aliorum cura & sollicitudine adhuc expolieranda.
- c) Vid. Karoli V. Peintl. Hals-Gerichts-Ordnung artic. 107.  
 welcher vor Richter oder Gerichte einen gelehrten Mein-  
 End schwehret/ so derselbige End zeitlich Gut antriff/ daß  
 in des/der also fälschlich geschwohren hat/ Rug kommen/ der  
 ist zu förderst schuldig/ wo er das vermag/ solch fälschlich ab-  
 geschwohren Gut/ dem verletzten Wiederzukehren/ soll auch  
 K dazu

dazu verläumdert und aller Ehren entsetzt seyn / und nach dem im heil. Reich ein gemeiner Brauch ist / solchen falsch schwchern die zween Finger damit sie geschwohren haben abzuhaben / dieselbe gemeine / gewöhnliche Leibesstraffe wollen wir auch nicht ändern.

k) Vid. B. Stryk *us. Mod. iii. ad leg. Corn. d. fals. §. 9.*

*Pena Vrphe-  
dam fran-  
gent.*

l) Si scilicet Vrphe dam nullum aliud comitecur delictum, poenam adhuc graviozem exigens. Ita enim *Nemesis Carolina art. 108.* Bricht einer eine geschwohrne Vrphe mit Sachen und Thaten / damit er unser Kayserlich Recht und dieser Ordnung nach zum Tode ohne das möchte gestraffet werden / derselben Todes Straff soll folge geschehen. So aber einer eine Vrphe mit Sachen / darum er das Leben nicht verwircket hat / fürsehllich und freventlich verbroche / der soll als ein Meineydiger mit Abhaung der Hand oder Finger und anderen wie in nächst obgemeldten articulo berührt / bestraget werden.

m) Vid. *Const. Elect. Sax. 48. P. IV. inpr.* die so auff einen geschwohrnen Eyd verweist oder doch wissentlich widerkommen / sollen mit Abhaung der 2. forder Finger anderweit verweist werden.

n) Vid. *præjudicium ap. Dn. Beyer Repet. prael. dissert. de Expens. Exec. Crim. p. 308. n. 1013. seqq.* Als uns die wieder Marien Elisabeth Neßin ergangene Inquisitions Acta zugeschicket / und unsere Rechts Verichtung darüber gebethen / demnach *Epr. W. B. R.* ist ermeldte Inquisitin im Decembri abgewichenen Jahres / wegen verübten Diebstahls im Gefängnisse mit Ruthen gezüchtigt / und darauff nach abgelegter Vrphe der Gräfflichen Reuß / Plauischen Herrschaft auff ewig verwiesen worden. Dessen unerachtet sie sich doch wiederum eingefunden und von neuen Diebstahl verübet. Inmassen sie dann in Güte gestanden und bekant / das sie Hans Voholten zu Gleina / wie auch Christoph Schenken und Georg Clostermannen / zu Seyersdorf / unter

unterschiedenes in actis benantes Geräthe/ Kleider/ Geld und andere Sachen gestohlen/ und wiederherausgeben müssen. Ingleichen wissentlich in die Meussische Grauische Herrschafft gegangen. So wird sie so wohl dieses ihres begangenen Weineydes/ als auch wiederholter Dieberey wegen/ nach anderweit abgelegter Urpfehle mit Staupen- Schlägen/ des Landes ewig verwiesen/ auch ihr darnoben angedeutet/ daß/ wenn sie sich wiederum in denen Gräßl. und andern abgeschwohrnen Landen (*nim. causam tenus hac communem servant Rhuteni cum Episcopatu Cicensi*) betreten lassen würde/ sie mit Abhaung der Finger/ womit sie geschwohren/ bestraffet werden sollen.

o) p) Vid. *Const. Elect. Sax. 48. P. IV. & ad eandem Carpz. ubi varias limitationes reperies* reperies additas.

q) Sic *Nemesius Karolina* disponit *Art. 107.* Wo aber einer durch seinen falschen Eyd jemand zur Peinlichen Straffe schwüre/ derselbige soll mit der poeen, die er fälschlich auf einen andern schwähret/ gestraffet werden. *Eadem poena expectavit olim Laicos ap. Francos, uti videre est ex Capit. quod exhibet Balut. Tom. I. Capit. Reg. Franc. pag. 100. De his qui innocentes ad Principes aut Judices accusare convicti fuerint, si Clericus honoratior fuerit, ab officii sui ordine degradetur. Si vero secularis, poenam quam ipsi, si convicti essent, passuri erant, patiantur. Et insuper si talis causa fuerit unde vivere debeant, a sacerdotibus publica poenitentia multentur, ut spiritus saluus sit in die Domini.*

r) Vide *sis ap. Carpz.* Nachdeme nu solche Sache vor dem Gerichts-Zuncker gebracht/ und ihr/ ob ihr dabey gewesen/ befraget worden/ habt ihr dasselbige wieder die Wahrheit verläugnet/ und also wissentlich einen Wein-Eyd begangen/ derowegen euch eure Obrigkeit entweder um 60. Schock oder drey Jahr mit Landes-Verweisung zu straffen gemeynet; so ist bemeldte Obrigkeit solches zu thun wohl befugt. *P. IV. C. 48. D. 6. Simile praejudicium occurrit ap. Richt.*



00 A 6454

ULB Halle  
002 935 880

3

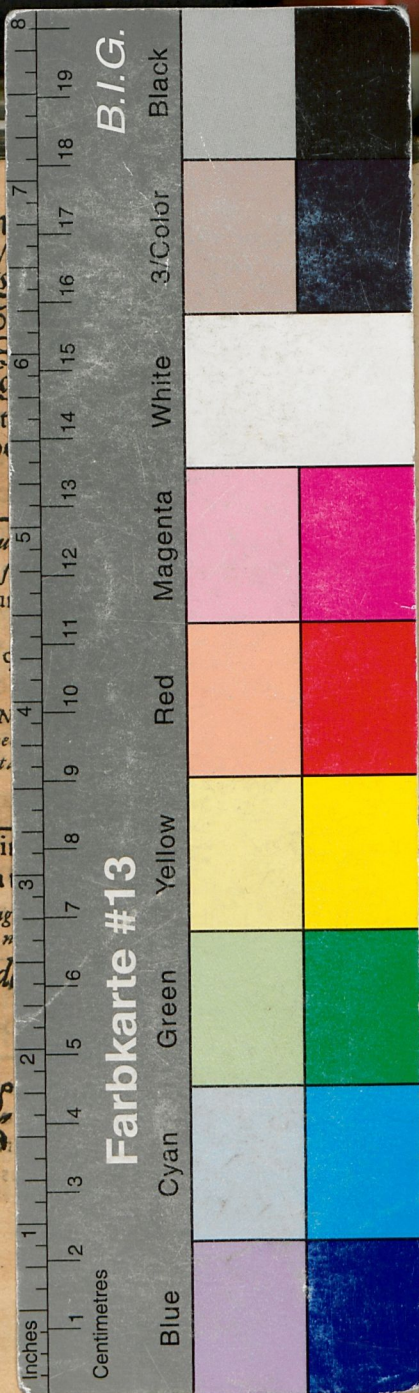


sb.

107X







13  
DISSERTATIO INAUGURALIS JVRIDICA

DE  
**PERJURIO  
JUDICIALI**

14  
Quam  
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,  
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,  
**DN. FRIDERICO  
WILHELMO,**

PRINCIPE PRVSSIÆ, MARCHIONE  
BRANDENB. RELIQUA  
ILLVSTRIS JCTORVM HALENSIVM  
ORDINIS CONSENSV

PRO GRADU DOCTORALI

D MARTII MDCCXIV,  
IN AUDITORIO MAJORI

*horis ante & pomeridianis,*  
publicae disquisitioni subicit

**JO. MARTINVS Wichmanshausen/**  
Halberft. Saxo,

---

HALÆ MAGDEBVRGICÆ,  
TYPIS JOH. CHRISTIANI ZAHNII, ACAD. ET SENAT. HALENSIS  
TYPOGRAPHI.

LITTERIS ORPHANOTROPII

